



مجموعه  
پیک شفا

# مجموعه پیک شفا

## درمان قطعی

## سردردها و

## سکته های قلبی و مغزی

از دکتر گلرنگ انزلی / مستشار

پولیتک، سعید، محمد موسوی

درمان بیماریها با گیاهان دارویی و روشهای درمانی طب ایران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# مجموعه پیک شفا

نویسنده:

محمد موسوی

ناشر چاپی:

تابان

## فهرست

۵	فهرست
۱۴	مجموعه پیک شفا جلد ۵
۱۴	مشخصات کتاب
۱۴	تقدیم‌نامه
۱۵	فهرست
۱۷	[پیشگفتار]
۱۸	تعریف حقنه
۱۸	داستان اختراع حقنه
۲۰	فوائد حقنه از زبان پزشکان قدیم
۲۱	حقنه‌های مسهله بارده
۲۱	حقنه بارده لینه
۲۱	حقنه مسهله بارده
۲۲	اشاره
۲۲	حقنه مسهله بارده دیگر
۲۲	حقنه برای صرع، سخته و لیثرغس ۴، مفاصل مزمن و امثال آن
۲۲	حقنه مسهله در امراض مرکبه
۲۳	حقنه مسهله دیگر نافع برای امراض بلغمیه دماغیه
۲۳	حقنه مسهله دیگر که همین نفع را دارد
۲۳	حقنه‌های حاره
۲۳	اشاره
۲۳	حقنه حاره جالینوس
۲۳	حقنه حاره دیگر
۲۴	حقنه حاره دیگر

۲۴	.....	حقنه حاره دیگر
۲۴	.....	حقنه حاره دیگر
۲۴	.....	حقنه حاره دیگر نافع از برای لیثرغس و امثال آن از امراض بارده دماغی
۲۵	.....	حقنه
۲۵	.....	حقنه حاره دیگر
۲۵	.....	حقنه‌های معتدله
۲۶	.....	اشاره
۲۶	.....	حقنه معتدله دیگر
۲۶	.....	حقنه معتدله دیگر
۲۶	.....	حقنه‌های لینه
۲۶	.....	اشاره
۲۶	.....	حقنه لینه
۲۷	.....	حقنه لینه دیگر
۲۷	.....	حقنه لینه دیگر
۲۷	.....	حقنه لینه دیگر
۲۷	.....	حقنه لینه بارده
۲۷	.....	اشاره
۲۷	.....	حقنه لینه دیگر
۲۷	.....	حقنه لینه دیگر
۲۸	.....	حقنه لینه دیگر
۲۸	.....	حقنه لینه
۲۸	.....	حقنه لینه
۲۸	.....	حقنه لینه دیگر
۲۸	.....	حقنه لینه

۲۹	حقنه لینه
۲۹	حقنه لینه دیگر
۲۹	حقنه لینه
۲۹	حقنه لینه
۳۰	حقنه دیگر
۳۰	حقنه لینه
۳۰	حقنه الادهان (روغن‌ها)
۳۰	اشاره
۳۱	حقنه الادهان
۳۱	حقنه الادهان
۳۱	حقنه
۳۱	حقنه ممسک
۳۱	اشاره
۳۱	حقنه ممسک دیگر
۳۲	نیروی جنسی و حقنه
۳۲	اشاره
۳۲	حقنه تقویت نیروی جنسی
۳۲	حقنه الباه
۳۳	حصر
۳۳	حقنه ضد یبوست
۳۳	اشاره
۳۳	لزوم حقنه در اثر قلت ترشح صفرا
۳۳	لزوم حقنه در اثر ضعف ناشی از حدت و تندی صفرا
۳۳	لزوم حقنه در اثر شدت حرارت معاء

۳۳	حقنه در اثر وجع رحم و مثانه و یا فلغمونی
۳۴	لزوم حقنه در اثر استرخای عضله تنور البدن
۳۴	لزوم حقنه در اثر سردی امعا
۳۴	لزوم حقنه در اثر باد شدید در امعا
۳۴	لزوم حقنه در اثر رطوبت شدید در امعا
۳۴	حقنه و فلج اعضا
۳۴	لزوم حقنه در اثر جوان و مرطوب بودن بیمار
۳۵	قولنج و حقنه‌های مربوط به آن
۳۵	تفاوت علائم بالینی قولنج با بیماری‌های مشابه درد کلیه
۳۵	تفاوت علائم درد قولنج با درد رحم
۳۶	تفاوت علائم قولنج و درد کبد و معده و طحال و دیدان
۳۶	انواع قولنج در کل قولنج ذاتی و قولنج عرضی
۳۶	اشاره
۳۶	حقنه قولنج سرد
۳۶	اشاره
۳۶	حقنه قولنج سرد
۳۶	حقنه قولنج سرد
۳۷	حقنه در قولنج سرد
۳۷	حقنه دیگر برای قولنج بلغمی و ریخی
۳۷	حقنه مسهله لینه
۳۷	حقنه لینه دیگر
۳۷	حقنه دیگر برای قولنج بلغمی و درد پشت و بادهای غلیظ
۳۷	حقنه لینه دیگر
۳۷	حقنه لینه دیگر

- ۳۸ ..... حقنه در قولنج گرم
- ۳۸ ..... اشاره
- ۳۸ ..... حقنه
- ۳۸ ..... حقنه
- ۳۸ ..... حقنه
- ۳۸ ..... حقنه
- ۳۸ ..... حقنه کاسر النفخ
- ۳۹ ..... حقنه بادشکن
- ۳۹ ..... حقنه مسخن
- ۳۹ ..... حقنه مسکن درد
- ۳۹ ..... حقنه ضد صفرا
- ۴۰ ..... ایلاووس
- ۴۰ ..... حقنه‌های مربوط به انگل‌ها
- ۴۰ ..... حقنه انگل
- ۴۰ ..... اشاره
- ۴۰ ..... قنطوریون، افسنتین، پونه، زهره گاو
- ۴۰ ..... حقنه انگل
- ۴۰ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل
- ۴۱ ..... حقنه انگل



۴۱	حقنه انگل
۴۲	حقنه و بیماری‌های مقعد
۴۲	حقنه
۴۳	حقنه آب‌نمک ولرم و رقیق
۴۳	حقنه
۴۳	حقنه خارش مقعد
۴۳	حقنه
۴۳	حقنه
۴۳	حقنه در امراض کلیه
۴۳	حقنه سوء مزاج کلیه
۴۳	حقنه
۴۴	حقنه
۴۴	ریح کلیه
۴۴	درد کلیه
۴۴	حقنه
۴۴	ورم کلیه
۴۴	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه
۴۵	حقنه

۴۵	حقنه به نقل از قانون
۴۵	حقنه دیگر به نقل از قانون
۴۶	بیوست همراه با ناراحتی کلیه
۴۶	دمل و کیست کلیه
۴۶	حقنه در امراض مثانه
۴۶	ورم و قرچه و باد مثانه
۴۶	حقنه
۴۶	حرقت و سوزش ادرار از گرمای کبد
۴۷	حقنه
۴۷	عفونت و جرب مثانه
۴۷	درد مثانه
۴۷	حقنه
۴۷	درد مثانه
۴۷	حقنه
۴۷	حقنه و سنگ کلیه و مثانه
۴۸	حقنه
۴۸	حقنه و شهادرداری کودکان
۴۸	حقنه
۴۸	حقنه و انزال سریع
۴۹	حقنه
۴۹	حقنه دیگر
۴۹	حقنه و بیخوابی
۴۹	حقنه دیگر
۵۰	حقنه و بیماری‌های گوش

۵۰	حقنه ضد صفرا
۵۰	حقنه ضد سودا
۵۰	حقنه ضد بلغم
۵۰	حقنه و بیماری آسم
۵۰	حقنه و دردهای مفاصل، آرتروز، رماتیسم، سیاتیک
۵۱	حقنه و نقرس
۵۱	حقنه دیگر
۵۱	حقنه و ام. اس
۵۱	حقنه و حساسیت‌های فصلی و آبریزش بینی
۵۲	حقنه و آگزما و التهابات سوداوی پوست
۵۲	حقنه و کهیر و التهابات صفاوی پوست
۵۲	حقنه و بیماری استسقا
۵۲	حقنه و بیماری بهجت
۵۲	حقنه و سردردهای مختلف از جمله میگرن یا شقیقه، سکت، فلج، رعشه (پارکینسون)، آلزایمر، صرع و همه بیماری‌های سرد دماغی و قولنج بلغمی
۵۲	حقنه دیگر با همان خواص
۵۳	حقنه و هیپاتیت و سنگ کیسه صفرا
۵۳	حقنه و سرطان‌ها
۵۳	حقنه و قند، چربی خون و کبد چرب
۵۳	حقنه و بیماری‌های زنان
۵۳	حقنه و عفونت رحم و چسبندگی ضمام رحم
۵۳	اشاره
۵۴	آلت حقنه و دستور حقنه
۵۴	حقنه ضد عفونت دیگر
۵۴	حقنه ضد عفونت دیگر

---

۵۴	حقنه ضد عفونت دیگر
۵۴	حقنه دیگر
۵۴	حقنه ضد خونریزی
۵۴	اشاره
۵۵	حقنه دیگر
۵۵	حقنه‌های قاتل جنین
۵۵	اشاره
۵۵	حقنه قاتل دیگر
۵۵	حقنه قاتل دیگر
۵۵	حقنه قاتل دیگر
۵۶	حقنه ضد بارداری
۵۶	منابع و مآخذ

### مشخصات کتاب

سرشناسه : موسوی، محمد  
عنوان و نام پدیدآور : پیک شفا/ تالیف محمد موسوی.  
مشخصات نشر : تهران: تابان، ۱۳۷۶.  
مشخصات ظاهری : ۷، ۶۶۷ ص.: مصور.  
شابک : ۳۰۰۰۰ ریال: ۶-۰۰۶-۴۳۷-۹۶۴  
یادداشت : کتابنامه: ص. ۶۵۸.  
موضوع : پزشکی سنتی  
موضوع : گیاهان دارویی  
رده بندی کنگره : R۱۳۵/م۸پ۹ ۱۳۷۶  
رده بندی دیویی : ۶۱۰  
شماره کتابشناسی ملی : م ۷۷-۷۰۵

### تقدیم نامه

یادش بخیر  
در دفتر تاریخ ذهن من نسیمی خنک وزید  
او زنده است هنوز  
در لای لای فکر من  
و در تبسم امیدوار ناخوشان  
هممه ای است ز نجوای عالمان  
وقتی که نسخه به بیمار می دهم.  
با این همه شکست که بر جان ماست  
و قلبی نجیب که آماج کینه هاست  
گل واژه های سلامت ز راه می رسند  
بیمار من ز بستر ناکامی و هلاک  
آرام به پشت بام می رود  
آنجا نسیم بوی بهار می دهد  
مردی به بام نشسته با مشعلی به کف  
مردی سترگ که بر چشم و گوش خسته بیمار من  
عشق و امید و بوسه بهیار می زند.  
نامش هماره ستوده باد

که مهر امید به نام نامی (بقراط) می زند

سید محمد موسوی

۱۳۸۸ / ۱ / ۲۲

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵

## [فهرست]

عنوان صفحه تقدیم نامه

فهرست مطالب ۵

پیشگفتار ۹

تعریف حقنه ۱۱

داستان اختراع حقنه ۱۱

فوائد حقنه از زبان پزشکان قدیم ۱۵

حقنه های مسهله بارده ۱۷

حقنه برای صرع و سکتته و لیثرغس، مفاصل مزمن و امثال آن ۲۰

حقنه مسهله در امراض مرکبه ۲۱

حقنه های حاره ۲۱

حقنه های معتدله ۲۷

حقنه های لینه ۲۸

حقنه الادهان ۳۵

حقنه ممسک ۳۷

نیروی جنسی و حقنه ۳۸

حصص (یبوست) ۳۹

لزوم حقنه در اثر قلت ترشح صفرا ۴۰

لزوم حقنه در اثر ضعف ناشی از حدت و تندی صفرا ۴۰

لزوم حقنه در اثر شدت حرارت معاء ۴۱

حقنه در اثر وجع رحم و مثانه و یا فلغمونی ۴۱

لزوم حقنه در اثر استرخای عضله تنور البدن ۴۱

لزوم حقنه در اثر سردی امعا ۴۱

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶

لزوم حقنه در اثر باد شدید در امعا ۴۱

حقنه سردی و باد و رطوبت در امعا ۴۲

حقنه و فلج اعضا ۴۲

لزوم حقنه در اثر جوان و مرطوب بودن بیمار ۴۲

- قولنج و حقنه‌های مربوط به آن ۴۳
- تفاوت علائم بالینی قولنج با بیماری‌های مشابه ۴۴
- انواع قولنج در کل ۴۵
- حقنه کاسر النفخ ۴۹
- حقنه بادشکن ۴۹
- حقنه مسخن ۵۰
- حقنه مسکن درد ۵۰
- حقنه ضد صفرا ۵۰
- ایلاووس ۵۱
- حقنه‌های مربوط به انگل ۵۱
- حقنه و بیماری‌های مقعد ۵۴
- حقنه در امراض کلیه ۵۷
- حقنه در امراض مثانه ۶۱
- حقنه و شب‌ادراری کودکان ۶۴
- حقنه و انزال سریع ۶۵
- حقنه و بیخوابی ۶۷
- حقنه و بیماری‌های دستگاه گوش ۶۷
- حقنه و بیماری آسم ۶۸
- حقنه و دردهای مفاصل، آرتروز، رماتیسم، سیاتیک ۶۹
- مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷
- حقنه و نقرس ۶۹
- حقنه و ام. اس ۷۰
- حقنه و حساسیت‌های فصلی و آبریزش بینی ۷۰
- حقنه و اکزما و التهابات سوداوی پوست ۷۱
- حقنه و کھیر و التهابات صفراوی پوست ۷۱
- حقنه و استسقا ۷۱
- حقنه و بهجت ۷۲
- حقنه و سردردهای مختلف از جمله میگرن یا شقیقه، سکنه، فلج، رعشه (پارکینسون)، آلزایمر، صرع و همه بیماری‌های سرد دماغی و قولنج بلغمی ۷۲
- حقنه و هیپاتیت و سنگ صفرا ۷۳
- حقنه و سرطان‌ها ۷۳
- حقنه و قند، چربی خون و کبد چرب ۷۴
- حقنه و بیماری‌های زنان ۷۴

حقنه‌های قاتل جنین ۷۷

حقنه ضد بارداری ۷۸

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۹

### [پیشگفتار]

بسمعه تعالی

بهشت نقد اگر خواهی بیا با ما به میخانه که از پای حُمت یکسر به حوض کوثر اندازیم

حافظ

کتاب حقنه‌ها از آن جهت حائز اهمیت است که در کنار احیای روش‌های طب سنتی ایران اسلامی زنده کردن همه روش‌ها در یک سیستم هماهنگ ضرورتی تام دارد. مکتب طبی ما یک مکتب کامل است که باید همه روش‌های آن در کنار یکدیگر بکار گرفته شود. احیای حجامت بسیار مهم و پرارزش بود که به لطف خداوند و تلاش‌های مستمر مردانی مؤمن در راه خویش قرار گرفت [۱]. حقنه‌ها نیز به خاطر تأثیری که در درمان بیماری‌ها دارند دست کمی از حجامت و خون‌درمانی ندارد. تأیید پیشوایان دین که در عین حال اطبائی حاذق و دلسوز بوده در مورد روش حقنه قابل توجه است.

حقنه‌ها از آنجا که بهترین اثر را در تعدیل مزاج و تنظیم سوخت‌وساز بدن دارند باید در اکثر روش‌های درمانی مورد استفاده قرار گیرند. طب اسلامی و ایرانی به پاکسازی در تمام ابعاد اعتقاد عمیق داشته و با قبول تقسیم‌بندی چهار مزاج خون و صفرا و بلغم و سودا در تحکیم طب ایرانی و همراهی با علمای باستان که همگی از مردان صالح و معتقد به الله به عنوان تنها مؤثر در هستی و نقش پیامبران الهی بودند، سیر متعالی علم پزشکی را پایه‌گذاری کردند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۰

علم حقنه یا به اصطلاح امروزی حقنه‌درمانی، قوانین خاص خود را دارد اما از لحاظ کلی پایبند به اصول پایه طب شریف ایرانی اسلامی یعنی مزاج‌های چهارگانه می‌باشد. بنابراین یکی از هدف‌های طب ایرانی از طرح حقنه، پاکسازی مزاج از اخلاط اضافی است، سپس به عنوان یک روش بسیار موفق در درمان ریشه‌ای بیماری‌ها از آن یاد می‌شود، چرا که دستگاه گوارش بخصوص روده قولون یکی از اعضا و در حقیقت مخازن بیماری‌خیز است که میکروب‌ها و ویروس‌های عفونت‌زا می‌توانند از آنجا به عنوان پایگاهی مناسب برای رشد خود و گسترش بیماری استفاده کنند. پس نزدیکترین درمان به مرکز تجمع بیماری‌ها همانا حقنه می‌باشد. نکته دیگر این است که حقنه اخلاط بیماری‌زا را از اعضا رئیسه به عنوان مهمترین و حیاتی‌ترین دستگاه‌های بدن دور می‌کند. بیماری را از اعلی به اسفل کشاندن، اعضا رئیسه و خادم الرئیسه و معاونت‌های آنان را از آسیب جدی محفوظ می‌دارد تا بدن در حقیقت فرصت مناسب را برای طیب فراهم سازد.

در بحث پیشگیری نیز روش حقنه با کشاندن اخلاط ناباب به اسفل بدن و هدایت آن‌ها و قرار دادنشان در راه خروج کمک شایانی در تأمین بهداشت بنماید.

نکته دیگر دقتی است که در ترکیب‌بندی صحیح مایعات و داروهای حقنه بکار می‌رفته و این نشان می‌دهد که چقدر به اهمیت حقنه‌درمانی واقف بوده‌اند. تاریخ دوران باستان مملو از بحث‌های علمی جدی بین علما در مورد بکار بردن برخی از داروها در ترکیب‌بندی نسخه‌های متعدد حقنه‌هاست که در کتب تاریخ پزشکی ثبت و ضبط شده است. پس ساخت داروهای حقنه دارای قوانینی است که آن را علم حقنه‌درمانی می‌نامیم و ان شاء الله به آن اشاره خواهیم کرد.

سید محمد موسوی ۱۳۸۸



**تعریف حقنه**

حقنه به ضمّ حا و فتح نون داروی مایع است که از طریق مقعد داخل روده‌ها کنند. معادل آن کلمه «اماله» است. در عرب آمپول را هم می‌گویند. حقن به ضمّ حا و فتح قاف جمع آن است. تنقیه که در لغت به معنای پاکیزه کردن و تطهیر می‌باشد برای لایروبی قنات و نیز بجای کلمه «اماله و حقنه» برای پاکیزه کردن روده‌ها از طریق مقعد نیز بکار می‌رود. در این کتاب ما از کلمه حقنه از راه مقعد برای مردان و زنان و اختصاصا برای بانوان از راه زهدان استفاده می‌کنیم. از متن کتب خطی چنین برمی‌آید که حقنه عبارت است از استرسای مایعات به معای مستقیم و یا به رحم و واضح آن بقراط حکیم است. حکیم فاضل طبیب جالینوس گفته که استادش حضرت بقراط فرا گرفته عمل حقنه را از طایری. لطفا بخوانید:

**داستان اختراع حقنه**

داستان زیبایی را به بقراط دانشمند و طبیب مشهور یونانی نسبت می‌دهند که شنیدن آن خالی از لطف نیست. بقراط واضع و مخترع فن آوری حقنه در تاریخ علم پزشکی بشمار می‌آید. جالینوس که خود استاد و طبیبی حاذق بوده از استادش حضرت بقراط (رضوان الله تعالی) علیه نقل می‌کند که روزی بقراط در کشتی نشسته

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۲

بود غمگین و نگران و متفکرانه به افق چشم دوخته بود. مردی بود در کشتی که از شدت پرخوری و انباشتن شکم از شراب و طعام‌های لذیذ به حالتی خطرناک از درد به خود می‌پیچید. بقراط در حال وی حیران شده و راه به جایی نمی‌برد. در این اثنا مرغان ماهیخوار در حال شکار ماهی از آسمان به دریا فرومی‌آمدند و روزی خود را از دریا برمی‌گرفتند. ناگهان بقراط متوجه مرغی شد که ماهی بسیار خورده بود و از شدت درد شکم خود را به ماسه‌های کنار دریا می‌مالید و چون درد شدت کرد به کنار دریا آمد و با منقار خود آب شور دریا را برگرفت و در دبر خود فروکرد و بعد از آن فضولات بسیاری از وی خارج شده از مرگ نجات پیدا کرد و به سوی آشیان خود پرواز نمود. چنین بود که از حوادث غیبی بقراط عمل حقنه را فراگرفت و بدین وسیله مردی که در کشتی از پرخوری و خوردن غذا و مایعات مانند آن مرغ ماهیخوار به حال مرگ افتاده بود نجات داد و پس از آن بارها این عمل را در مورد بیماران تکرار کرده به تدریج دلیرتر گشت و چیزهایی به آن افزود و در بوته آزمایش این عمل را بارها آزمود و بدین وسیله نسخه‌های متعدد حقنه بوجود آمد. بقراط مردی دانشمند و خداپرست بود و از شگفتی‌های کار او نقل کرده‌اند که شاگردان خود را از مداوای ملوک و سلاطین و دنیاپرستان و صاحبان زر و زور منع نمود و بیمارستان‌ها بدست وی ساخته شده که فقرا و تنگدستان در آن مکان‌ها معالجه می‌شدند رضوان الله تعالی علیه.

این داستان‌ها نشان می‌دهد که پزشکان متوسل و متوکل به خداوند علی‌رغم آن که از دانش سرشاری برخوردار بودند از الهامات آسمانی که آن هم از حیطة علم و دانش خارج نبوده غافل نبوده‌اند. ارتباط عالم بالا- در طب قدیم و روش‌های علمای ایرانی و مسلمان بسیار مهم بوده است. حوادثی نظیر حکایت حقنه توسط مرغ ماهیخوار الهامی بود از عالم غیب که این‌گونه خداوند به بنده خود آموخت و از این‌گونه حوادث و تفضلات الهی برای طبیبان بیشماری رخ داده و آن مردان نیک به

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۳

وسيله الهامات و رؤيا در خواب و بیماری از طریق غیب راهنمایی شده و بیماران خود را شفا داده‌اند.

طب سنتی طب شریفی است که امثال لقمان حکیم، حضرت داوود (ع)، حضرت عیسی (ع) و پیامبران الهی در ترویج آن بسیار

کوشیده‌اند و هیچ زمانی مورد بی‌مهری مانند آنچه اکنون ما در جامعه خود می‌بینیم قرار نگرفته بود. روشن است که هیچ‌گاه نهضت‌های علمی به روایت تاریخ، علوم و دست‌آوردهای علمای پیش از خود را منع نمی‌کردند بلکه تلاش گذشتگان خود را ارج می‌نهادند، آن علوم شریفه را می‌آموختند و بر شالوده آن نسخ جدید و تجربیات جدیدی می‌افزودند. در زمان ما بخشی از سردمداران طب غربی که سودجویی را بجای درمان برگزیده برخلاف نظر پزشکان ایرانی و بطور کلی پزشکان دین‌مدار شرقی، اصول و قوانین متقن و فن‌آوری‌های طب قدیم را یکباره به کناری نهاد و علم‌زدگی محض را سرلوحه کار خویش قرار داد و حکمت و اخلاق و جهان‌بینی را از علوم طبی مجزا ساخت و ملاک علم طب را بر تجزیه و آزمایشگاه و شیمی جدید و تجربه صرف نهاد و بکلی تأثیر قلب و اشراق و خدا را منکر شد و در رنساس علیه خرافه‌پرستی کلیسای قرون وسطی تا بدین حد از نقش خداوند عامدانه غفلت ورزید و بدین وسیله مصداق مکروا و مکرو ۱ اللّٰه و اللّٰه خیر الماکرین واقع گردید. چنین شد که در تکنولوژی طب و ابزار و ادوات پیشرفته به غایت رشد کردند و دستگاه‌های پیشرفته طبی چشم همگان را خیره ساخت. اما این پیشرفت‌ها حاصلی برای مردم جز اندکی نداشت چرا که شفا از دست بشد و از مروه صفا رفت. داروها سرشار از عوارض منفی شدند و بیماری‌ها روز به روز بیشتر شد و انواع مرگ‌ها به سراغ مردم آمد و اینک ما در عصر حاضر اگر بدرستی بنگریم میزان تلفات و مرگ‌ومیر را در مقایسه با دوران‌های گذشته بسی افزونتر می‌بینیم و مردم گروه‌گروه بتدریج بسوی طب قدیم روی می‌آورند تا بدین وسیله بیماران خود را از درد و رنج نجات بخشند. در دوران باستان هرازگاهی

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۴

بیماری‌های مسری مانند حصبه، وبا و طاعون گریبان جمعی از مردم را می‌گرفت و کشتار وسیعی از خود برجای می‌گذاشت اما تمامی آن مرگ‌ومیرها با همه سختی و وسعتی که داشت قابل مقایسه با زمان ما نیست. انواع امراض و بیماری‌ها با اشکال مختلف تک‌تک افراد را زمین گیر کرده سپس به تدریج بکام مرگ می‌کشاند و چون مردم دانه‌دانه و تک‌تک به وسیله بیماری‌های بی‌شمار شکار می‌شوند ظاهراً چندان به چشم نمی‌آید، حال آنکه آمار مرگ‌ومیر بسیار شدیدتر از گذشته است. اگر به نسل قبل از خود بنگریم در یک فامیل بزرگ در میان کهنسالان چند بیمار مشاهده می‌کردیم آن هم با عمرهای طولانی که اغلب زیر صد و بالاتر از صدساله‌ها بودند که آن هم کهولت سن زمین‌گیرشان می‌کرد و اغلب هنگام مرگ هنوز کارهای شخصی خود را خودشان انجام می‌دادند.

حال نگاه کنید در هر خانواده حتی کم‌جمعیت و کوچک کمتر سراغ داریم کسی بی‌مشکل باشد، از هر دو نفر یک نفر بیمار است. از سردرد و پادرد و امثال آن ناله‌ها و شکایت‌ها بگوش می‌رسد.

بررسی این مسائل زنگ خطری است برای آحاد مردم که تلاش کنند هرچه بیشتر به سوی طبیعت که مادری مهربان برای بشریت است و بسوی فنون و علوم دانشمندان خداپرست و دلسوز روی بیاورند و از مرگ صنعت و تمدن جدید فرار کنند. کتاب حقه‌ها تلاشی است در این راستا، که امید می‌رود مورد توجه و عنایت حق جلّ‌شانه قرار گیرد و دردی از دردهای مردم را شفا بخشد.

روایت کرده‌اند از حضرت رسول صلی الله علیه و آله که فرمود:

بهترین چیزی که مداوا می‌کند شما را حقه است و حقه کلان می‌گرداند بطن را و صاحب خصالی روایت می‌کند از ابا عبد الله امام جعفر صادق علیه السلام که

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۵

دوا چهار است: حجامت و سعوط و حقه و قی و فرمود که حقه به‌درستی که آن دواست و بتحقیق که به فعل آورده‌اند آن را مردان صالح.

بدانید که حقنه کثیر النفع است و برای اکثر امراض مفید می‌باشد. اخراج فضول می‌کند از امعاء و نسبت حقنه به امعاء مانند نسبت مقیّع است به معده. حقنه جذب مواد می‌کند از اعلی به اسفل و قی آور جذب از اسافل می‌کند به اعلی. بقراط منع می‌کند در بیماری‌های رأس استعمال مقیّات را مگر آنکه به مشارکت معده باشد.

حقنه با ایجاد خلأ در امعاء فضول حاصل را به پائین می‌کشاند و با قوت مسهله‌ای که طیب در آن وارد می‌کند مواد مضر را دفع می‌نماید. این خاصیت در حقنه‌های مسهله دوجندان است.

آگاه باشید که حقنه تسکین می‌دهد اوجاع (درد) امعاء و قولنج و اقسام اوجاع کلیه و مثانه و اورام آنها را و جذب فضول می‌کند از اعضا رئیسه و اعضای عالیه و کمک گرفته می‌شود از حقنه برای دفع فضولی که از استفراغات مانده است. حقنه نفع کثیری دارد برای از بین بردن برد (سردی) کلیه‌ها و اعضای تناسل و تقویت باه می‌نماید. برای برد مفاصل و عرق النساء [۲] و وجع ورک و آلام رحم و امراض دماغی و امراض اعضای عصبانی. از فوائد دیگر حقنه نفعی است که برای سحج و قروح امعاء و غلاظ دارد. بدان که اکثر اطبا در استعمال حقنه صحت و سلامت اعضای رئیسه را شرط دانسته‌اند و برخی نه! و حق آن است که در وقت ضرورت و اجبار شرط نیست و در وقت غیر ضرورت البته شرط است.

اعضای رئیسه بدن چهارتاست که شناخت مزاج و حالات و بیماری‌های مربوط به آنها یکی از مهمترین مسائل پزشکی برای دانش‌پژوهان و علاقمندان به

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۶

فراگیری فنون طب سنتی است. برای سهولت یادگیری از مرحوم استاد گرانقدر حضرت یوسفی (قدس سره) شعر زیر را به یاد بسپارید باشد که یادی از آن دلسوخته طب ایرانی کرده باشیم:

اعضای رئیسه چار باشد قلب و کبد و دماغ و خصیه

خصیه را به معنای اعم نیروی جنسی و دستگاه‌های مربوطه در اناث و ذکور تلقی کنید.

بدیهی است اولین تأثیر حقنه و مهمترین آن تطهیر و تقویت و تنقیه و تفریح اعضای رئیسه است که فوائد آن به سرتاسر بدن خواهد رسید.

بهترین زمان برای حقنه بانیز و زمستان است. در هوای سرد و در روزهای گرم جایز نیست مگر آنکه در ابتدای روز باشد یا در شب که در این دو وقت هوا خنک شده باشد. ترجیح حقنه نسبت به وقت حمام آن است که قبل از حمام انجام شود نه بعد از آن زیرا که حمام اخلاط را به حرکت درمی‌آورد و آنها را از هم جدا می‌سازد و شرط برای مفید بودن حقنه آن است که اخلاط سخت و درهم‌تنیده را از اعلا به اسفل جذب نماید پس بعد از حمام که اخلاط از هم گسیختگی پیدا می‌کنند حقنه چندان مفید فائده نخواهد بود نسبت به قبل از حمام. بدان که اگر حقنه در بیماری‌هایی مانند قولنج و امراض دماغیه از قبیل سرسام و امثال آن استعمال می‌شود واجب است که در خلای معده انجام گردد یعنی زمانی که معده خالی و ناشتا باشد و الا باید ابتدا داروهایی از مقویات معده و دماغ و قلب به او بخوراند آنگاه حقنه کنند. مقویات مذکور می‌تواند چیزهایی از قبیل گلکند یا شربت سیب و به شیرین و قدر بسیار قلیلی از جوارش عود شیرین و امثال آن باشد.

بطور کلی آنچه در همه درمان‌ها و داروها در نظر گرفته می‌شود در استعمال حقنه نیز باید رعایت شود. توان بیمار، میزان دارو، قدرت اسهال‌دهی مسهل، وقت و تکرار اجرای حقنه، مزاج دارو و غیره باید در نظر گرفته شود. ترکیبات نسخه‌های

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۷

حقنه و چگونگی چینش داروها در کنار هم تابع قوانینی است که در این کتاب بدان خواهیم پرداخت. توجه پژوهشگران را به این نکته معطوف می‌دارم که نسخه‌ها به دلیل آنکه برای درمان بیماری‌های متعددی بکار می‌رود ممکن است خواص آن بطور کلی برای دسته‌ای از امراض نوشته شود مثلاً برای بیماری‌های سرد. تطبیق آن در هر مورد بازگشت می‌کند به قوانین ترکیب و ساخت داروهای حقنه. نکته دوم آن است که برخی از نسخه‌ها بنام مخترع آن در تاریخ علوم پزشکی ثبت شده است که اغلب دانشمندان و فرهیختگان و عارفان زمان خود بودند که با تمامی وجود خود را وقف درمان دردمندان نموده و از سویی دانش پزشکی را به حدّ اعلاّی ممکن در زمان خویش ترقی داده‌اند و خود را مستحق دریافت پاداش الهی نموده‌اند. رضوان و غفران الهی را برای این رادمردان عرصه علم و دانش تمنا می‌کنیم و با رعایت امانت در نقل نسخه‌های مکتوب در کتب قدیمه همواره یادشان و راهشان را گرامی می‌داریم. اکنون اولین نسخه حقنه را از کتاب اقربادین نقل می‌کنیم. با تذکر در مورد این نکته که:

حقنه‌درمانی در کنار و همراه با سایر روش‌های طبی یکی از مهمترین و مؤثرترین و کارآمدترین‌هاست، حتی اگر به تنهایی نیز از آن استفاده شود بهره‌های فراوان می‌دهد. در علم پیشگیری کاربرد حقنه‌درمانی مانند خون‌درمانی و حجامت ثمربخش است.

### حقنه‌های مسهله بارده

آب برگ کلم، آب برگ چغندر از هر کدام یک دسته، سبوس آرد جو یک کف، گل بنفشه، گل نیلوفر، غب الثعلب، پرسیاوشان، گل ختمی سفید، تخم خیارین، تخم خربزه، تخم کاسنی، پوست بیخ کاسنی، بیخ رازیانه، اصل السوس از هریک دو مثقال، عناب ۱۰ دانه، سه پستان ۲۰ دانه مجموع را در

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۸

یک من تبریز آب بجوشانند تا ثلث آن بماند. صاف نموده، شیرخشت خراسانی، ترنجبین از هریک ده مثقال، فلوس خیار شنبدر ۱۵ مثقال در آن حل کرده بپالایند و روغن بادام شیرین یک مثقال، روغن گل سرخ، روغن کدو، آبکامه ۳، نبطی رقیق از هریک ۱۰ مثقال، نمک طعام یک مثقال، ریوند چینی سائیده یک پنجم گرم.

داروها را به چهار قسمت تقسیم نموده به چهار دفعه حقنه نمایند و هر بار که حقنه کنند تا حقنه قبلی برنگردد تکرار نکنند. اگر حقنه اول را مغرب شروع کنند سه دفعه بعد را طوری تقسیم کنند که نیمه شب حقنه چهارم تمام گردد. قبل از حقنه اول ابتدا با آب نمک ولرم تنقیه نمایند. اگر هنگام سحر شروع کنند باید بین صبح تا ظهر تمام شود.

### حقنه بارده لینه

گل بنفشه، خبازی، اکلیل الملک از هر کدام ۲/۵ مثقال، جومقشر، غب الثعلب، مغز حب القرطم از هریک ۵ مثقال بجوشانید و صاف نمائید سپس خیار شنبدر ۵ مثقال، ترنجبین و شیرخشت از هریک ۱۰ مثقال در آن حل کرده، صاف کنید و روغن بادام شیرین ۱۰ مثقال اضافه نمائید و دوبار حقنه نمائید.

در صورتی که گرمی مفرط بر بیمار حاکم نباشد سناء مکی ۴ مثقال، گل بابونه و

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۱۹

خارخاسک از هریک ۲ مثقال اضافه نموده و یک پنجم بوره ارمنی بر آن بپاشید و حقنه نمائید.

### حقنه مسهله بارده

از حکیم محمد فاضل (قدس سره) برای جمیع امراض حاره مفید است.

برگ چغندر لطیف یک دسته، جومقشر، سناء مکی، گل بنفشه، تخم ختمی سفید، تخم خیار، از هریک یک کف دست، اصل السوس یک مثقال، سپستان ۳۰ عدد، جوشانده و صاف نمایند آنگاه فلوس خیار شنبر ۳ گرم، شکر سرخ ۱/۴ گرم در آن حل کرده با عسل خیار شنبر تمام جدا شود پس بیالاینده و روغن بادام شیرین یک مثقال، روغن کنجد ۱/۴ گرم، بوره ارمنی یک پنجم گرم اضافه نمائید و اگر تب شدید نباشد یک دهم گرم سقمونیا داخل کنند و سزاوار آن است که بوده باشد مقدار آن ۴۲ مثقال و زیاده بر آن نباشد مگر اندکی تا مزاحمت با معای دقاق و معده نرساند پس مورث غشی گردد و بوده باشد نیم گرم و مایل به حرارت.

### حقنه مسهله بارده دیگر

طبع را بگشاید و همه بیماری‌های گرم را سودمند باشد.

سناء مکی ۱/۴ گرم، عناب و سه‌پستان از هریک ۳۰ دانه، جومقشر نیم کوفته ۲ گرم، گل ختمی سفید، اکلیل الملک، سبوس گندم، حسک نیم کوفته از هریک کفی، گل بنفشه یک گرم، انجیر زرد ۱۰ دانه، همه را در ۲۴۲ گرم آب بجوشانید تا به ۸۴ مثقال رسد، صاف نموده شکر سرخ، روغن کدو و

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۰

روغن بنفشه، آبکامه از هریک ۲ گرم اضافه نموده برهم زنند و نیم گرم به دو دفعه حقنه نمایند.

### حقنه برای صرع، سکنه و لیثرغس [۴]، مفاصل مزمن و امثال آن

اسطوخودوس، تربد سفید، جعده، مغز حب الخروع، قنطوریون دقیق، شب، سورنجان از هریک ۲ مثقال، سناء مکی ۴ مثقال، غاریقون سفید یک مثقال، مغز حب القرطم ۳ مثقال، عناب ۱۰ دانه، سه‌پستان ۲۰ دانه، بسفایج ۳ مثقال.

داروها را باهم مخلوط و با هاون برقی نیم کوب کنند. هر بار ۲ قاشق غذاخوری آن را با ۳ لیوان آب بجوشانند تا نیمی از آن بخار گردد، صاف کنند. فلوس خیار شنبر (پرده‌های قهوه‌ای رنگ داخل پوسته فلوس) ۱۵ مثقال، شکر سرخ ۵ مثقال، در آن حل کنند و دوباره صاف نمایند، روغن بادام شیرین ۱۰ مثقال اضافه نموده همگی را به ۲ قسمت تقسیم نموده در یک قسمت مقل ارزق یک دهم گرم، بوره ارمنی یک مثقال، جاوشیر یک دانک داخل نموده و حقنه نمایند و اگر قوی‌تر خواهند شحم الحنظل، جند بیدستر از هریک یک ششم گرم اضافه نموده و اگر حرارت در نهایت افراط باشد اجزای حقنه اول را بعد از صاف کردن، یک پیاله لعاب بذرقطونا و روغن کدو اضافه کرده و باید که اجزا را در سه صد مثقال آب به آتش ملایم بجوشانند تا به صد مثقال برسد بعد از آن صاف نموده دو قسمت نمایند هر قسمت ۵۰ مثقال و هر گاه آب حقنه دیر برگردد به قدر نصف آب اول باز باید ریخت تا آب اول را بیاورد.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۱

### حقنه مسهله در امراض مرکبه

آب چغندر ۱۲ گرم، فلوس خیار شنبر ۳ گرم، شکر سرخ ۱/۴ گرم در آن حل کرده بیالاینده روغن کنجد ۱/۴ گرم، بوره ارمنی یک گرم سوده اضافه نمایند حقنه کنند و این استفراغ بلغم مخلوط به صفرا کند و اوجاع ظهر مرکب از بلغم و صفرا را نافع باشد.

## حقنه مسهله دیگر نافع برای امراض بلغمیه دماغیه

صعتر فارسی، اسطوخودوس از هریک ۵ مثقال، سناء مکی ۴ مثقال، سیوس گندم کفی، گل بنفشه و روغن گل سرخ از هریک ۵/۲ مثقال، عود الطیب ۲ دانک، مویز منقی ۲۰ دانه جوشانده صاف نمائید شکر سرخ ۹ مثقال، روغن گل سرخ ۵/۲۲ مثقال، بوره ارمنی سوده یک دهم گرم داخل کرده حقنه نمایند.

## حقنه مسهله دیگر که همین نفع را دارد

آب برگ چغندر ۸ گرم، روغن کنجد، آبکامه رقیق از هریک ۴ گرم ممزوج کرده حقنه نمایند.

## حقنه‌های حاره

### اشاره

حقنه مسهله حاره منقول از قرشی استفراغ بلغم کند و قولنج و اوجاع ظهر بلغمی را نافع بود. آب برگ چغندر یک صد گرم بجوشانند بسفاویج، سناء مکی، قنطوریون دقیق از هریک ۱/۲ گرم، مویز بدون هسته ۱/۴ گرم بیالیند پس مغز فلوس خیار شنبه ۳ گرم، عسل مصفی ۲ گرم در آن بمالند تا تمام عسل فلوس خیار شنبه جدا شود مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۲ مرتبه دیگر بیالیند پس بوره ارمنی، محموده از هریک ۸/۰ گرم سوده به دارو اضافه نمایند و برهم زنند و به آن حقنه نمایند.

## حقنه حاره جالینوس

این حقنه بادهای غلیظ را تحلیل دهد و فالج و لقوه و صرع و سکت و امثال اینها را سود دهد. حله، بذرکتان از هریک ۲ گرم، انجیر زرد ۱۰ دانه، حب الخروع مقشر نیم کوفته ۴ گرم، برگ خروع ۶ گرم، مغز حب القرطم ۲ گرم، سداب ۱/۴ گرم، برگ اسپست ۶ گرم، سیوس گندم ۴ گرم، مغز بادام مقشر نیم کوفته یک گرم، سه پستان، اصل السوس، ریشه ختمی از هریک ۴۲ مثقال همه را در ۸۴۰ مثقال آب بجوشانند تا به ۲۵۲ مثقال رسد پس بیالیند و در هر ۸۴ مثقال از آن مقل ارزق دو پنجم گرم، سکینج یک مثقال، جاوشیر دو پنجم گرم، اوشق یک مثقال حل کنند. پس باز صاف نموده در روغن ناردین ۲ گرم، عسل مصفی ۱۱ مثقال و حدود ربع مثقال چرب تر، آبکامه حدود ۱۹ مثقال اضافه نموده و برهم زنند تا آمیخته شود پس نیم گرم به سه دفعه حقنه کنند.

## حقنه حاره دیگر

اصحاب سکت و صرع و فالج و قولنج بلغمی را سرد دارد. شحم الحنظل، قنطوریون دقیق، حله، نانخواه، شبت، سداب از هر کدام کفی، در یکمن آب بجوشانند تا به نصف رسد یعنی یک رطل بماند و بیالیند پس سکینج، زهره گاو از هریک دو پنجم گرم در آن حل کرده عسل مصفی ۲ گرم، روغن بادام تلخ ۵/۷ مثقال اضافه کرده بوره ارمنی سوده ۱/۴ گرم، داخل نموده حقنه نمایند. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۳

## حقنه حاره دیگر

نافع است از برای امراض بلغمی مانند صرع و سکنه و فالج و لقوه و سبات و قولنج و وجع خاصره و برد (سردی) رحم و امثال این‌ها. برگ کلم و برگ چغندر و برگ کرفس از هریک دسته‌ای، آب این‌ها را گرفته سبوس گندم و آرد جو از هریک کفی لسان الثور، بادر نجبویه، بسفاویج، فستقی، اسطوخودوس، قنطوریون دقیق، زوفای خشک، تربد سفید، زنجبیل، اکلیل الملک، اوشق، شحم الحنظل، عب الثعلب، پرسیاوشان، پوست بیخ کبر، بیخ کرفس، بیخ بادیان یا اصل السوس، پوست بیخ کاسنی، تخم خربزه، حاشا، گل بنفشه، گل ختمی، تخم خبازی، اذخر مکی، افسنتین رومی، کمافیطوس، کمادریوس، حلبه، سورنجان از هریک ۲ مثقال انجیر زرد، عناب از هریک ۱۰ دانه، مویز منقی، سه‌پستان از هریک ۲۰ دانه، سناء مکی ۴ مثقال مجموع را در یکمن و نیم تبریز آب بجوشانند تا نیم من یعنی سه صد مثقال آب بماند پس صاف نموده فلوس خیار شنبیر ۱۵ مثقال، شیرخشت خراسان، ترنجبین، گلقلند آفتابی از هریک ۱۰ مثقال بیالیند آبکامه رقیق روغن گل سرخ و بابونه از هریک ۱۰ مثقال روغن ناردین، روغن حب الخروع، روغن بادام تلخ از هریک ۴ مثقال ریوند چینی سوده یک درم هندی، نمک طعام سوده از هریک یک مثقال اضافه نموده اول مرتبه یک دفعه به آب و نمک حقنه نمایند پس ۴ مرتبه به آب مطبوخ مذکور عمل نمایند و با هر دفعه که برنگردد دیگر حقنه نمایند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۴

## حقنه حاره دیگر

که قولنج و اوجاع مفاصل بارده (سرد) و آلام رحم و امراض دماغی و عصبانی بارده را نافع است. غنچه گل سرخ، گل بنفشه، بذرکتان، حلبه، شحم الحنظل، بابونه، مغز حب القرطم، شبت، برگ کلم، سورنجان از هر کدام ۲/۵ گرم پس از نیم کوب کردن با ۶ لیوان آب جوشانده تا ۴ لیوان بماند، بیالیند سپس فلوس خیارشنبیر، گلقلند هر کدام ۱ مثقال در آن حل کرده باز بیالیند روغن حب الخروع یک قاشق غذاخوری داخل کرده بوره ارمنی یک قاشق مرباخوری و نمک هندی سوده یک قاشق چایخوری اضافه نموده برهم زنند تا نیکو مخلوط شود حقنه نمایند.

## حقنه حاره دیگر

درد پشت و سرین و رحم و اعضای سفلی را سودمند بود و رطوبات و حیض را فرود آورد. نانخواه، تخم بادیان، تخم کرفس، بذرسیالیوس از هریک دو پنجم گرم، حلبه، حسک، بابونه، شبت از هریک ۱/۴ همه را در ۲۵۲ گرم آب بجوشانید تا به ۸۴ مثقال برسد صاف کرده پس بگیرید اوشق، مقل ازرق هر کدام یک گرم، جاوشیر یک پنجم گرم نیم کوفته در آب مطبوخ گرم حل کنید پس جندبیدستر، بوره ارمنی از هریک یک گرم سوده داخل کرده عسل مصفی حدود ۱۱ مثقال، روغن کنجد، روغن ناردین از هریک ۲ گرم داخل نموده حقنه نمایند. حکیم میر محمد مؤمن گفته که اگر این حقنه را برای برودت رحم و احتباس حیض استعمال نمایند باید که در قبل حقنه کنند و تا توانند امساک کنند تا زود دفع نشود.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۵

## حقنه حاره دیگر نافع از برای لیثرغس و امثال آن از امراض بارده دماغی

لیثرغس بیماری سرسام سرد را گویند که نوعی فراموشی شدید همراه با خواب آلودگی است و تب نرم و سبکی همراه دارد که گاه احساس نمی‌شود و خمیازه بسیار می‌آید و بیمار تا چشمش را باز کرد دوباره می‌خواهد که بیند. علامت‌های دیگر را اگر

می‌خواهید به کتاب‌های مرجع مانند قانون رجوع نمایید.

بابونه، شبت، مرزنجوش، حرمل، حب القرطم، حله، بذرکتان، برگ چغندر، سبوس گندم، شحم الحنظل، مغز حب الخروع، قنطوریون دقیق، اسطوخودوس از هریک کفی، انجیر زرد ۱۰ دانه جوشانده و صاف نمایند عسل مصفی ۷ مثقال، روغن زیتون و آبکامه از هریک ۷ مثقال اضافه نموده حقه کنند.

### حقنه

نافع برای امراض بارده بلغمی، کلیه، مثانه، رحم، استرخاء قضیب و رحم و فضول رطبه فرود آورد و ادرار حیض کند و اعضای تناسلی را گرم نماید.

برگ کلم، برگ چغندر، برگ کرفس از هریک یک دسته، آب این‌ها را گرفته سبوس گندم و آرد حله از هریک کفی، لسان الثور، بسفایج، قنطوریون دقیق، بادرنجبویه، اسطوخودوس، عود الطیب، کمافیطوس، کاذریوس، عود، بلسان، حاشا، حماما، اذخر مکی، پوست بیخ‌رازیانه، بیخ کرفس، انجیر زرد ۱۰ دانه، مویز بدون هسته ۲ مثقال، برگ سداب یک مثقال مجموع را در یک من تبریز بجوشانند تا به نصف برسد پس بیالیند مرمکی، سکینج، اوشق، جاوشیر، مقل ازرق، بارزد، حلتیت از هر کدام یک چهارم گرم کوفته در آب مطبوخ مذکور حل کرده باز بیالیند پس فلوس خیار شنبه ۱۵ مثقال، شربت دینار ۱۰ مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۶

مثقال در او حل کرده که جمیع عسل از فلوس خیار شنبه جدا شود پس باز بیالیند پس بگیرند بوره ارمنی، نمک هندی، جندیستر، زهره گاو از هریک یک پنجم گرم سوده و به عسل مصفی ۴ مثقال سرشته در آن حل کرده، آبکامه رقیق روغن گل سرخ، روغن بابونه از هریک ۱۰ مثقال روغن ناردین، روغن بادام تلخ، روغن حب الخروع از هریک ۴ مثقال داخل کرده برهم زنند برهم‌زدنی شدید که نیکو مخلوط شود ۵ قسمت نموده به ۵ دفعه حقه نمایند.

### حقنه حاره دیگر

در بعض امراض احتیاج به آن می‌شود خصوص سکنه فالج، صرع، لیثرغس و درد مفاصل بارد مزمن.

اسطوخودوس، تربد سفید، برگ چغندر، مغز حب الخروع، قنطوریون دقیق، شبت، سورنجان از هریک ۲ مثقال غاریقون یک مثقال، سناء مکی ۴ مثقال، مغز حب القرطم ۵ مثقال، بسفایج ۳ مثقال، عناب، سه‌پستان از هریک ۲۰ دانه جوشانده صاف نموده فلوس خیار شنبه ۱۵ مثقال، شکر سرخ ۵ مثقال در آن حل کرده بیالیند و روغن حب الخروع ۱۰ مثقال، روغن بادام شیرین یک مثقال اضافه نموده دو قسمت نمایند هر قسمت را با مقل ازرق یک‌سوم مثقال، بوره ارمنی یک مثقال، جاوشیر یک‌ششم مثقال حقه نمایند و اگر قوی‌تر خواهند یک‌ششم مثقال شحم الحنظل و یک‌ششم مثقال جندیستر اضافه نمایند و اگر در مزاج حرارت مفرط باشد در حقه لینه که اولاً مذکور شد پس از صاف کردن، یک پیاله اسفرزه و روغن کدو اضافه نمایند. باید که اجزا را در سه صد مثقال آب بجوشانند تا یک صد

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۷

مثقال بماند بعد از آن صاف نموده حقه نمایند. هر حقه ۵۰ مثقال باشد و اگر آب برنگردد به اندازه نصف حقه اول را باید حقه کنند تا آب اول را بیرون بیاورد.

### حقنه‌های معتدله



نافع برای امراض مرکبه از صفرا و بلغم  
 سناء مکی یک گرم، غنچه گل سرخ، گل بنفشه، گل نیلوفر، گاوزبان از هریک ۱/۲ گرم، اصل السوس دو پنجم گرم، آلو سیاه ۲۰ عدد، عناب ۱۰ عدد، سه پستان ۳۰ عدد، عنب الثعلب ۱/۲ گرم، برگ چغندر، برگ کرفس از هر کدام یک قبضه، سبوس گندم کفی، قنطاریون دقیق، بسفایح از هریک دو پنجم گرم، جمله را بجوشانید و صاف کرده فلوس خیار شنبر و ترنجبین و شکر سرخ از هر کدام ۱۰ مثقال در آن حل کرده روغن بنفشه ۱۰ مثقال و نمک طعام دو پنجم گرم، آبکامه رقیق ۱۰ مثقال اضافه نموده حقه نمایند.

### حقه معتدله دیگر

حکیم سید محمد مؤمن گفته این حقه برای اکثر امراض نافع است.  
 حب القرطم مقشر نیم کوفته، جو مقشر نیم کوفته از هریک ۱۰ مثقال، عناب، سه پستان از هریک ۳۰ عدد، گل بنفشه، عنب الثعلب از هریک ۷ مثقال، تخم خبازی ۲ مثقال، برگ چغندر ۱۰ عدد، سبوس گندم ۵ مثقال، مجموعه را بدستور جوشانده صافی نموده فلوس خیار شنبر ۵ مثقال، ترنجبین ۱۰ مثقال در آن حل کرده پیالائید و روغن بادام شیرین ۱۰ مثقال، بوره ارمنی سوده یک مثقال اضافه نموده نیکو برهم زنند و بدستور مقرر حقه نمایند.  
 مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۸

### حقه معتدله دیگر

بذرکتان، حلبه، انجیر زرد، عناب، سه پستان، گل بنفشه، گل ختمی سفید، بابونه، اکلیل الملک، حسک، شبت، سبوس گندم از هریک کفی بجوشانند چنانچه رسم است و صافی نموده فانید ۲ گرم، بوره ارمنی دو پنجم گرم، نمک هندی یک پنجم گرم، روغن کنجد ۱/۴ گرم اضافه نموده حقه نمایند.

### حقه های لینه

از طیب قرشی  
 آب برگ چغندر و ماء الشعیر از هریک ۶ گرم، فلوس خیار شنبر ۳ گرم، شکر سرخ ۱/۴ گرم، روغن کنجد ۱/۴ گرم، بوره ارمنی اضافه نموده حقه نمایند و گاهی بدان آب برگ چغندر و ماء الشعیر نیم گرم باید نمود و گاهی بدل فلوس خیار شنبر بوزن آن خمیره بنفشه با بنفشه با شیرخشت خراسانی باید نمود.

### حقه لینه

از ابن جزله  
 رفع بستگی شکم در بیماری گرم و رفع حمیات حاره کند.  
 عناب، سه پستان، سربنفشه خشک، جو مقشر نیم کوفته، گل ختمی، سبوس گندم، اکلیل الملک از هریک کفی، انجیر زرد ۵ عدد در

یک من و نیم آب بجوشانند تا نیم من بماند. بیالانند و  $1/2$  گرم شکر سرخ و  $1/4$  گرم روغن بنفشه و  $1/4$  گرم روغن کنجد و ۲ گرم آبکامه داخل کرده برهم زنند نیم گرم حقنه نمایند که به امر الله تعالی نافع است. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۲۹

### حقنه لینه دیگر

که همین منفعت را دارد.  
آب برگ چغندر تازه ۳۰ گرم، روغن گل سرخ ۳ گرم، آبکامه  $7/5$  مثقال.  
نیم گرم حقنه نمایند.

### حقنه لینه دیگر

سرسام و امراض حازه دماغی را سودمند باشد.  
آرد جو مقشر، سربنفشه، گل نیلوفر از هر یک  $4/5$  مثقال، عناب ۱۰ دانه، سه پستان ۳۰ دانه، بابونه مجموع را در ۲ من آب بجوشانند تا به نصف برسد پس بیالانند و یک  $4/5$  گرم شکر سرخ و روغن گل سرخ به مقدار حاجت داخل کرده حقنه نمایند.

### حقنه لینه دیگر

از حقنه قبلی نرم تر است با همان خواص.  
کشکاب ۴ گرم، لعاب بذر قطونا (اسفرزه) ۲ گرم، روغن کدو، سفیده تخم مرغ همه را یک جا حقنه نمایند.

### حقنه لینه بارده

#### اشاره

ماء الشعیر ۱۵ مثقال، روغن کدو، روغن بنفشه بادام، بذر قطونا از هر کدام  $7/5$  مثقال حقنه نمایند.

### حقنه لینه دیگر

از علاء الدین منصور  
برای امراض حاره دماغی و سرسام و حمیات و سایر امراض حازه مفید است و طبع را نرم کند.  
مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۰  
سه پستان، گل بنفشه، آرد جو، سبوس گندم، اکلیل الملک از هر یک کفی، انجیر زرد ۵ عدد در سه رطل آب بجوشانند تا به یک رطل برسد بیالانند و شکر سرخ ۵ درم، روغن بادام شیرین ۱۰ درم، روغن کنجد، آبکامه از هر یک ۵ درم اضافه نموده حقنه نمایند.

### حقنه لینه دیگر

از حکیم سدید کازرونی  
انجیر زرد خشک ۷ دانه، سبوس گندم، برگ ختمی سفید، حسک نیم کوفته از هر یک کفی، برگ چغندر ۱۰ عدد، اصل السوس

نیم کوفته ۵ درم، سه پستان ۳۰ دانه، جومقشر نیم کوفته ۱۰ درم، گل بنفشه، بابونه، گل نیلوفر از هریک کفی در ۶ رطل آب بجوشانند تا ۲ رطل بماند بپالایند و در نیم رطل از آن ۱۵ درم لعاب بذر قطونا ۱۰ درم، روغن کنجد ۱۰ درم، آبکامه رقیق ۲ درم و نیم درم نمک هندی داخل نموده نیم گرم (ولرم) حقه نمایند.

### حقه لینه دیگر

حمیات حاره و امراض حاره را نافع است.

انجیر زرد خشک ۱۰ دانه، اصل السوس نیم کوفته ۲ درم، سه پستان ۳۰ عدد، کشک جو کفی، گل بنفشه، گل نیلوفر از هریک کفی، بابونه کفی، جمله را در ۳ من آب بجوشانند تا یک من بماند پس صاف نموده لعاب بذر قطونا ۱۰ درم، شکر سرخ ۲۰ درم، آبکامه رقیق، روغن بنفشه بادام از هریک ۱۰ درم، بوره ارمنی ۲ درم، نمک هندی سوده نیم درم اضافه نموده شکر را در آن حل کرده جمله را سه دفعه حقه نمایند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۱

### حقه لینه

از حنین

نافع از برای حمیات حاره و سرسام و جمیع امراض حاره و ملین طبع است.

عناب خراسانی، سه پستان، حسک نیم کوفته، گل بنفشه، جومقشر نیم کوفته، سبوس گندم، گل ختمی سفید، اکلیل الملک از هریک کفی انجیر زرد ۵ عدد در سه رطل آب بجوشانند تا به یک رطل برسد صاف نموده شکر سرخ ۵ درم، روغن کنجد، روغن بنفشه بادام از هریک ۱۰ درم، آبکامه ۱۰ درم اضافه نموده نیم گرم حقه نمایند.

### حقه لینه

از محمد بن زکریای رازی

شکم را نرم کند و تبهای گرم و سرسام و امراض حاره را نافع است.

سبوس گندم، گل بنفشه، تخم خبازی، تخم ختمی سفید، جومقشر نیم کوفته از هریک کفی در یک من آب بپزند تا ثلث آن بماند صاف نموده و روغن بنفشه ۵ درم در آن داخل کرده حقه کنند.

### حقه لینه دیگر

گرمی بدن را فرونشاند و طبع را نرم کند و تشنگی و سوزش دل را تسکین دهد.

ماء الشعیر، لعاب بذر قطونا از هریک ۱۰ درم، روغن بادام، روغن کدو از هریک ۵ درم، سفیده تخم مرغ حدود یک عدد. جمله را یک جا کرده برهم زنند برهم زدنی که نیکو مخلوط شود حقه نمایند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۲

### حقه لینه

از سید محمد هاشم (قدس سره)

استعمال می‌شود در حمیات حارّه و امراض حارّه طبع را نرم کند و صفرا براند.

عناّب و آلوی سیاه از هریک ۱۰ دانه، سه پستان ۲۰ دانه، گل بنفشه، گل نیلوفر، عنّب الثعلب، اصل السوس، تخم خیارین نیم کوفته، تخم کاسنی نیم کوفته از هریک ۲ مثقال. مجموع را در یک من آب بجوشانند تا ثلث بماند صاف نموده آب برگ چغندر، لعاب بذر قطونا، ماء الشعیر از هریک ۲۰ مثقال داخل کرده فلوس خیار شنبر، شیرخشت خراسانی، خمیر بنفشه از هریک ۱۰ مثقال در آن حل کرده چنانچه عسل خیار شنبر تمام از فلوس جدا شود پس بپالایند. آبکامه، روغن گل سرخ، روغن کدو از هریک ۱۰ مثقال روغن بادام شیرین یک مثقال، نمک طعام سوده یک مثقال داخل کرده چندان برهم زنند که یکسان شود به سه دفعه حقنه کنند.

### حقنه لینه

در درمان امراض حارّه هنگامی که طبیعت محتبس باشد.

عناّب و سه پستان از هریک ۲۰ عدد، گل بنفشه چهار پنجم گرم، انجیر زرد خشک ۱۰ عدد، گل ختمی سفید و سبوس گندم که هر دو را در کتان بسته باشند از هریک کفی، همه را در ۲۵۸ مثقال آب بجوشانند تا به ۸۶ مثقال برسد صاف کرده آب برگ چغندر ۲۱ / ۵ مثقال، روغن کنجد حدود یک مثقال، آبکامه رقیق نیم مثقال اضافه نموده برهم زنند تا نیکو مخلوط شود. نیم گرم به ۳ دفعه تا چهار دفعه حقنه نمایند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۳

### حقنه لینه دیگر

صفراوی و ذات الجنب و ذات الصدر و برسام و ذات الریه و خناق را نافع است.

گل بنفشه و گل نیلوفر از هر کدام سه پنجم گرم، تخم خبازی، تخم ختمی سفید از هریک کفی، جو مقشر نیم کوفته کفی، مجموع را در آب بپزند چنانکه مقرر است و بپالایند پس فلوس خیار شنبر، ترنجبین، شیرخشت خراسانی، شکر سفید از هریک ۱۰ مثقال را در آن حل کنند باز بپالایند پس روغن بنفشه، لعاب بذر قطونا، لعاب حب سفرجل (میوه به) از هریک ۱۰ مثقال، نمک طعام نوک قاشق چایخوری، داخل کرده حقنه نمایند.

### حقنه لینه

از شیخ داوود مذکور در تذکره الباب

نافع است برای از بین بردن شدت صفرا و دم چون بعد از فصد استعمال کرده شود و مؤکد است استعمال آن اگر در آن حال حمی و قبض طبیعت باشد.

جو مقشر نیم کوفته ۲ کف، تخم کتان، عناّب، سه پستان، انجیر زرد، نانخواه از هر کدام یک کف، برگ چغندر، قنطوریون دقیق از هریک قبضه‌ای، گل ختمی سفید ۲ گرم بجوشانند و بپالایند، عسل مصفی، روغن کنجد از هر کدام ۳۰ گرم، شکر ۱۵ مثقال، بوره ارمنی دو پنجم گرم، روغن بنفشه، روغن نیلوفر از هر کدام یک گرم، حقنه کنند. می‌فرمایند نانخواه را در این هیچ دخلی نیست و اگر بجای نانخواه، اصل السوس باشد نیکوست.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۴

### حقنه لینه

در امراض حاره استعمال می شود.

عناب، سه پستان، گل بنفشه، جو مقشر، گل ختمی سفید، سبوس گندم، حسک، اکلیل الملک، انجیر زرد در ۳ صد مثقال آب بجوشانند تا ثلث آن بماند پس ۴۰ مثقال آن را با شکر سرخ و روغن بادام شیرین حقنه نمایند. و اگر تبرید زیاد مطلوب باشد لعاب بذر قطونا و روغن کدو و آب لبلاب اضافه نمایند.

### حقنه دیگر

از میر سید محمد مؤمن

اسهال صفرا می کند و گرانی که با تب و سده باشد رفع می کند و از مجربات خود شمرده است.

تخم خیارین ۲ مثقال، گل بنفشه ۵ مثقال، گل نیلوفر ۳ مثقال، جو مقشر کفی، عناب، سه پستان از هریک ۲۰ دانه، عنب الثعلب ۱۵ مثقال، پوست هلیله زرد ۵ مثقال، مغز تخم کدو نیم کوفته ۵ مثقال، در آب بجوشانند صاف نموده شیرخشت خراسانی ۱۰ مثقال، در آن حل کرده روغن کدو ۸ مثقال، لعاب بذر قطونا ۱۰ مثقال اضافه نموده حقنه کنند.

### حقنه لینه

در امراض حاره بکار می رود.

عناب و سه پستان از هریک ۲۰ دانه، گل بنفشه، تخم خبازی، اکلیل الملک از هریک ۲/۵ مثقال، عنب الثعلب، تخم قرطم از هر کدام ۵ مثقال، گل نیلوفر ۲ مثقال، جو مقشر ۱۰ مثقال جوشانده و صاف کنند، فلوس خیار شنبه ۵ مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۵

مثقال، ترنجبین، شیرخشت خراسانی از هریک ۱۰ مثقال در آن حل کرده بپالایند و روغن بادام شیرین ۱۰ مثقال داخل نموده ۲ بار به آن حقنه نمایند. و شرط آن است که هر بار ۵۰ مثقال و نهایت ۶۰ مثقال باشد و کمتر از ۵۰ مثقال در بزرگسالان جایز نیست. و اگر حرارت مفرط نباشد سناء مکی ۴ مثقال، گل بابونه، خارخاسک از هریک ۲ مثقال می توان اضافه نمود و کمی بوره ارمنی سوده روی دارو پاشند.

### حقنه الادهان (روغن ها)

#### اشاره

نافع برای برودت احشا خصوصا گرده و رحم و مثانه و آلات تناسل

روغن مغز بادام، روغن مغز کردگان، روغن مغز حب القرطم از هریک ۱۵ مثقال، روغن گوسفند ۱۲ مثقال و در نسخه دیگر بجای روغن گوسفند، روغن زیتون ۷/۵ مثقال داخل شده است. و گفته که برودت احشا اگر از اخلاط مرکبه باشد و کهنه شده باشد یا درد کمر با وی باشد باید که ۷/۵ مثقال زیت اضافه نمایند و اگر برودت از بلغم باشد روغن بادام تلخ داخل نمایند و در مجموع روغن ها آب به وزن روغن ها وارد کنند و بجوشانند تا نصف آب بماند و در قبل و دبر حقنه نمایند و اگر با برودت استرخا یا تشنجی در احشا باشد این حقنه را با آب مورد و روغن زیتون و روغن مرزنجوش و نام و قنطوریون از هر کدام یک ملعقه دهن (روغن) بدستور ترتیب داده در دبر و قبل حقنه نمایند و گاه یک پنجم گرم قصب الذریره به ادویه فوق اضافه می شود.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۶

## حقنه الادهان

از صاحب ذخیره خوارزمشاهی

روغن مغز بادام تلخ و روغن مغز جوزماکول، روغن حبه الخضراء، روغن زیتون از هریک ۷/۵ مثقال، روغن گاو کمتر از ۴ مثقال، با ۴۵ مثقال ماء الشعیر بیامیزند و ۳ بار با آن حقنه نمایند.

## حقنه الادهان

نافع برای قولنج و برودت رحم و درد پشت و سرین و عرق النساء و اوجاع مفاصل.

بذر کتان، حلبه، قنطوریون دقیق، شبت خشک، مغز تخم بید انجیر نیم کوفته از هر کدام ۷/۵ مثقال، حسک، بابونه ۱۲ مثقال، انجیر زرد ۱۰ عدد، سبوس گندم، برگ سداب خشک ۱۵ مثقال، شحم الحنظل، مقل ارزق، سکینج، مغز بادام تلخ نیم کوفته از هریک یک گرم، عناب و سه پستان از هریک ۳۰ عدد برگ کلم و برگ چغندر از هریک یک بسته کوچک همه را در ۶۰۲ مثقال آب خالص بپزند تا ۱۷۲ مثقال بماند پس بپالایند و در ۱۴ گرم از این آب تا ۱۶ گرم ۷/۵ مثقال آبکامه و دو پنجم گرم بوره ارمنی و ۷/۵ مثقال عسل مصفی و ۷/۵ مثقال روغن زیتون یا روغن کنجد و کمتر از چهار مثقال روغن بان و یک پنجم گرم زهره گاو ترکیب کرده حقنه نمایند.

## حقنه

مورد استفاده در حمیات حاده هرگاه طبیعت بند باشد و بیوست غالب باشد زیرا که مسکن و مطفی حرارت است و اسهال ملایم می کند و مورث حرارت نیست و سرسام صفاوی را نافع است.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۷

سبوس گندم در پارچه کتان بسته گل بنفشه، تخم ختمی و جو نیم کوفته از هریک کفی، عناب و سپستان از هریک ۲۰ دانه، گل نیلوفر ۸/۰، روغن بنفشه، سناء مکی یک گرم، همه را در ۳۳۶ گرم آب بجوشانند تا به ۸۴ مثقال برسد صاف نموده و حل کنند، شکر ۲ گرم در آن حل کنند و روغن بنفشه ۲ گرم اضافه کرده و حقنه نمایند.

## حقنه ممسک

### اشاره

سحج و امعاء و اسهال بطن را نافع بود.

برنج فارسی ۴ گرم، عدس مقشر ۲ گرم، جو مقشر ۳ گرم، گلنار فارسی یک گرم، در یک من آب بجوشانند تا مهرا شود [۵] صاف نموده بگیرند از آن ۳۰ مثقال، صمغ عربی، طین قبرسی، اسفیداج، ارزیر شسته، افاقیا، دم الاخوین، عصاره لویه التیس، کاغذ خطائی سوخته از هر کدام یک پنجم گرم، زرده تخم مرغ بریان کرده ۲ عدد. ادویه را کوفته و بیخته در روغن گل سرخ ۸/۵ مثقال و زرده تخم مرغ حل کنند و در هاون بمالند تا چون مرهم شود و در آب مطبوخ اول حل کرده استعمال نمایند نیم گرم و تا مقدور باشد باید صبر کنند و مایع حقنه را در شکم نگه دارند.

## حقنه ممسک دیگر

زحیر و قروح و دیبله امعا و اسهال شکم را سود دهد.

کعک سوخته، زرنیخ سرخ، روستنج، زاج یمانی، مازوی سبز شسته از هر یک ۳۰ گرم، اقاویا، آرد بلوط، صمغ عربی، دم الاخوین از هر یک ۱۲ گرم. ادویه

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۸

را جدا کوفته و بیخته وزن نموده درهم آمیزند و با آب مورد سرشته قرص‌ها ساخته و در سایه خشک کنند پس بگیرند برنج فارسی را با پیاله‌ای آب بجوشانند و بپالایند و حدود ۳۰ گرم آب برنج و ۷/۵ گرم روغن گل سرخ درهم آمیزند و یک قرص را در آن حل کرده حقنه نمایند.

## نیروی جنسی و حقنه

### اشاره

حقنه‌های باهیه در تحکیم نیروی جنسی بسیار مؤثر و در کنار سایر داروها نقش مناسبی دارند. باید توجه داشت که در تحکیم نیروی جنسی تنها تقویت نیرو کافی نیست چرا که دستگاه‌های دخیل در نیروی جنسی الزاما نیاز به پاکسازی و بازسازی دارند بخصوص زمانی که در مصرف نیروی جنسی افراط به عمل آید. نقش اعضای رئیسه در نیروی جنسی مهم و این ۴ عضو در این مورد باید هماهنگ شوند تا بزودی نیرو تحلیل نرود. اعضای رئیسه عبارتند از قلب، مغز، کبد و خود دستگاه تناسلی. کلیه‌ها در کنار اعضای رئیسه نقش اساسی دارند که اغلب از آن غفلت می‌شود. از این روست که به عنوان مثال مدزات غذایی و داروهای ادرار آور مقوی کلیه همراه با داروهای باهیه تأثیری دوچندان در تقویت نیروی جنسی بر جای می‌گذارند حال آنکه داروهای مشهور تقویت باه (نیروی جنسی) در جسمی که دچار امتلاء و غلظت خون و قدرت زیاد است اگرچه بطور موقت تأثیر می‌گذارد اما بزودی تحلیل می‌رود و شخص پس از مدتی از قوی‌ترین داروهای محرک نیروی جنسی نتیجه‌چندانی نمی‌گیرد. حقنه در تعدیل نیروهای زائد بدن و پاکسازی دستگاه‌های رئیسه و کلیه‌ها می‌تواند کمک شایانی داشته باشد. قبل از انجام هر حقنه باهیه حقنه با آب نمک را انجام دهند. آنگاه نسخه حقنه زیل را بکار بندند:

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۳۹

## حقنه تقویت نیروی جنسی

زنجفیل، دارچین، جوزبوا، کاکوتی، آویشن، تخم پیاز، بالنگو، تخم کافشه، تخم شوید، تخم شلغم، بوره ارمنی، سنا، روغن کنجد، روغن زیتون، زهره گاو داروهای خشک را مساوی گرفته با هاون برقی نیم کوب کنند، هر بار یک تا ۲ قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند ربع استکان از هر یک از روغن‌ها و نیم استکان زهره گاو و بوره ارمنی را به مقدار یک قاشق غذاخوری هر بار با دارو مخلوط نمایند، تا ۷ شب حقنه را تکرار کنند.

## حقنه الباه

این حقنه ضعف کرده (کلیه) و سستی را نافع بود و باه را قوت بخشد.

حسک سبز، بیخ شاخ برگ چغندر، بیخ شاخ حله یک کفی، پیه بز نر، حرام مغز، خصیه گوسفند، ریزه کرده همه را در دیگ کنند و یک من شیر میش تازه دوشیده و یک من و نیم آب جوش بر آن کرده به آتش نرم بپزند تا نیک پخته گردد و صاف کرده و هر

روز ناشتا نیم من آن را چند بار پشت سر هم حقنه کنند و چندان نگاه دارند که توانند و ۳ روز متوالی با این حقنه کنند.

### حصر

یعنی یبوست و قبض شکم چه با درد باشد و چه بی درد. کلمه یبوست در عوام بیشتر مصطلح است که منظور هر نوع یبوست و کار نکردن شکم است که البته در زبان عامه به علت عدم شناخت اعم از قولنج و غیره می باشد.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۰

### حقنه ضد یبوست

### اشاره

مقدار زیادی بیخ ساقه گل ختمی حدود ۲ مشت پر را با ۴ لیوان آب بپزند تا ۲ لیوان بماند. صاف کنند و دوباره با تخم کتان و حلبه (شنبلیله) و بومادران و گل ختمی از هر کدام یک قاشق غذاخوری و ۷ عدد آلوی بخارا بجوشانند تا یک لیوان بماند، پس از صاف کردن با نصف استکان روغن کتان درآمیزند و حقنه کنند.

حقنه ضد یبوست

اگر حصر مزمن بوده و سابقه طولانی دارد هرچند روز مثلا هر هفته حدود ۳۰۰ یا ۴۰۰ گرم روغن بادام شیرین را علاوه بر حقنه فوق در روده راست (رکتوم) حقنه نمایند و داروهای ملین و مسهل با نظر طبیب تناول کنند و غذاها نیز به همین ترتیب باشد.

### لزوم حقنه در اثر قلت ترشح صفرا

به هر دلیلی ممکن است صفرايي که باید در روده ریخته شود تا شکم براه افتد مقداری حدود نیم استکان تا بیشتر زهره مرغ یا زهره گاو را در تهیه حقنه ملین سرد هنگام جوشیدن وارد کنند.

### لزوم حقنه در اثر ضعف ناشی از حدت و تندی صفرا

ممکن است در اثر شیرینی بلغم یا دلایل دیگر حدت و تندی صفرا از بین رفته باشد، در این صورت مقداری برگ کلم و عصاره چغندر و نمک سنگ و قند و ناچیزی خردل و میوه زیتون را باهم پخته و با بول طفل درهم آمیخته روی شعله ملایم بپزند و حقنه نمایند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۱

### لزوم حقنه در اثر شدت حرارت معاء

شیره گل ختمی و بنفشه و نیلوفر را با چیزهایی مانند آلوی بخارا پخته و حقنه کنند.

### حقنه در اثر وجع رحم و مثانه و یا فلغمونی

حقنه کنند با جوشانده گل ختمی و بنفشه و نیلوفر و برگ کلم و تخم کدو و برگ بید و پودنه که کمی غلیظ شده باشد.



## لزوم حقنه در اثر استرخای عضله تنور البدن

با گل سوسن و برگ ریحان و اوشق (و شاء) و گل نیلوفر آبی و روغن بادام و زهره گاو حقنه کنند.

## لزوم حقنه در اثر سردی امعا

به حقنه استرخای عضله تنور البدن عرق نعناع و مرزنجوش و بابونه و انیسون شیرین اضافه و حقنه کنند.

## لزوم حقنه در اثر باد شدید در امعا

ابتدا به آب نمک ولرم یک تا سه بار حقنه کنند که حد اقل ۱۰ دقیقه آب نمک خارج نشود آنگاه با ایارج فیکرا محلول در آب حقنه کنند. می توانند چربی مرغ را با پودینه، بادروج، انیسون شیرین با عرق نعناع بجوشانند و مقداری بوره ارمنی داخل کرده بعد از آب نمک حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۲

## لزوم حقنه در اثر رطوبت شدید در امعا

ابتدا اقدام به حقنه آب نمک ولرم به یک تا ۳ بار کنند سپس پس از تخلیه روده با این مواد که عبارتند از: شحم الحنظل، قنطوریون باریک، نانخواه، انجدان، حلبه، سداب از هر کدام یک مشت و بوره ارمنی یک قاشق غذاخوری و زهره گاو نیم استکان و روغن بادام تلخ نصف استکان و عسل ۲ قاشق غذاخوری، داروهای خشک را با ۳ کیلو آب بجوشانند و نصف که شد داروهای دیگر را وارد کرده و یک جوش بدهند و طبق دستور حقنه کنند.

## حقنه و فلج اعضا

حقنه مربوط به رطوبت شدید در امعا را اجرا کنند و یا این حقنه:

شحم الحنظل، قنطوریون باریک، نانخواه، شبت، حلبه، سداب از هر کدام یک مشت، سکینج، زهره گاو و بوره ارمنی از هر کدام ۶ گرم و روغن بادام تلخ یک استکان. داروهای خشک را با نیم کیلو آب روی شعله ملایم بجوشانند تا نصف شود صاف کنند و بقیه مواد را در آن بریزند و یک جوش کوچک بدهند و حقنه کنند.

## لزوم حقنه در اثر جوان و مرطوب بودن بیمار

علامت آن سستی و خواب آلودگی و تنبلی و بی حوصلگی است که اکثر با چاقی و افزایش چربی های داخل خون مانند تری گلیسیرید توأم می شود.

حقنه به ایارج فیکرا مفید است. ایارج فیکرا معجون تلخ مسهل را می گویند که در طب قدیم از نسخه های مشهوری است که کاربرد آن در بسیاری از بیماری های بلغمی و سخته و صرع و فلج و نسیان و رعشه و رماتیسم و حتی رفع غم و غصه و غیرو

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۳

به اثبات رسیده است. ترکیبات آن اگرچه به صورت های متفاوت آمده است اما اصل آن آلوا یا صبر زرد است. اجزاء آن به شرح

زیر می باشد:

آلوا ۳۵ گرم، دارچین، اسارون (برباله)، سنبل، دانه‌های بلسان، زعفران، چوبک‌های شاخه بلسان، دارچین ختانی، مصطکی از هر کدام ۲۵ گرم.

داروها را باهم مخلوط و بصورت پودر نرم درآورده با عسل ممزوج کرده هنگام مصرف بصورت تناولی با آب گرم میل کنند. می‌توان پودر ایارج فیکرا را با آب مقل ارزق خمیر کرده و بصورت قرص درآورند و هنگام تناول با کمی عسل و آب گرم میل کنند. در اینجا از این دارو برای حقنه استفاده می‌کنند. لذا یک مثقال آن را در ۱/۵ لیوان آب جوش حل کنند و یک قاشق مرباخوری عسل به آن اضافه کرده طبق دستور حقنه نمایند.

### قولنج و حقنه‌های مربوط به آن

قولنج بیماری مشهوری است که عدم دقت در درمان آن می‌تواند باعث هلاکت بیمار گردد. قولنج مرضی است که در معای سفلی می‌افتد که مدفوع سخت ساکن می‌شود و درد و فشار شدید وارد می‌کند و قولون از کار می‌افتد، سقوط اشتها و نفخ و درد ساقین و تهوع و استفراغ از نشانه‌های اختصاصی قولنج است. قولنج ممکن است به امراضی چون وجع مفاصل، فلج، درد پشت، بواسیر، مالیخولیا، صرع و استسقا تبدیل گردد. بعضی از اطبا معتقد بودند که قولنج از شخصی به شخص دیگر سرایت می‌کند. قولنج در امعاء سفلی واقع می‌شود و اگر در معای اعلی باشد ایلاووس می‌گویند.

در حالت شدت و بحران با استفراغ متواتر و عرق سرد و درد شدید، سرد شدن سطح بیرونی اعضا و پریدگی رنگ، سکسکه و تشنج و پرش اعضا و درهم شدن

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۴

عقل و گشوده نشدن قولنج که هیچ از مقعد بیرون نمی‌آید همگی دلیل بر نزدیک شدن مرگ است.

گفته‌اند اگر به قدر باقلا برابر ابرو جوش یا برجستگی بزند بویژه اگر زخم شود ۲ روز بیشتر زندگی ادامه نخواهد یافت. اگر در اول شروع بحران بیماری سبات بسیار باشد بیمار فوت خواهد شد اگرچه تنفس با اعتدال باشد اعتماد نتوان کرد یعنی مریض خواهد مرد.

از آن جهت که مبحثی مهم در طب ایرانی است با تبیین انواع آن نسخه‌های متعددی از اعلم علمای طب (رضوان الله تعالی علیه) در علاج آن بدست ما رسیده است.

با توجه به عوارض سوئی که می‌تواند بی‌توجهی و سهل‌انگاری در درمان بیماری‌های امعا به بار آورد و حتی منجر به سرطان امعاء شود در اینجا به ذکر موارد آن می‌پردازیم.

### تفاوت علائم بالینی قولنج با بیماری‌های مشابه درد کلیه

تفاوت در آن است که درد کلیه از موضع خود تجاوز نکند ولی قدری میل به پشت دارد و به استفراغ تسکین یابد و قلت یا حبس بول و خروج ریگ در بول مشاهده می‌شود و احساس کند که در پهلو سوزن فرومی‌کنند خلاف وجع قولنج که ممتد و منبسط باشد گاهی به بالا- و گاهی به جوانب و گاهی به خلف تا محاذی فقرات قطن و اکثر از اسفل راست برمی‌خیزد زیرا که ابتدای قولون از همین جاست و در این موضع درد شدت می‌گیرد حتی به غشی و عرق منجر می‌گردد و به اطلاق بطن تسکین می‌یابد.

### تفاوت علائم درد قولنج با درد رحم

درد رحم به اسفل مایل است و بطرف عانه کشیده می‌شود و حبس حیض و غیرو گواه آن است. و درد قولنج اکثر بین خاصره و

سره و عانه باشد.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۵

## تفاوت علائم قولنج و درد کبد و معده و طحال و دیدان

از مواضع و دیگر اعراض آن ظاهر است و سقوط اشتها و قی و نفخ و درد ساقین از علامات خاصه قولنج است.

### انواع قولنج در کل قولنج ذاتی و قولنج عرضی

#### اشاره

اگر این تقسیم بندی را در کل بپذیریم بنابراین در انتخاب نوع حقنه از نظر ترکیبات و زمان اجرای آن نیز دقت در تصمیم گیری نیاز می باشد. حال در قولنج ذاتی که بر فرض بلغم غلیظ سبب اصلی بیماری بوده است و اکثر علامات قولنج حاد نمایان شده است. براز بیرون نمی آید و اگر می آید به مقدار ناچیز است، در این حال از شدت درد و سایر علامات مربوط به یک قولنج سخت، کبد بشدت گرم شده و رنگ ادرار سرخ می شود، شاید طیب تصور کند که از حرارت است و دستور حقنه سرد بدهد. اینجاست که پزشک حاذق و با تجربه به سرخی رنگ بول اعتماد نمی کند و به دنبال سایر علامات می گردد و تا زمانی که گرمی ذاتی قولنج مشخص نشده دست به حقنه نمی زند بلکه با شیاف تلاش می کند بطن را بگشاید و مدفوع را بیرون بکشد. حتی از مسهل و کما و ضماد و آبن نیز استفاده نمی کند، آنگاه اگر از شیاف کاری بر نیامد از حقنه استفاده می کند آن هم پس از تشخیص اینکه قولنج گرم است یا سرد!

#### حقنه قولنج سرد

#### اشاره

سداب، پودینه، کاهو، بومادران، اکلیل و ایارج فیکرا را مساوی گرفته با مقداری دنبه لطیف گوسفند را با آب بجوشانند و حقنه کنند.

#### حقنه قولنج سرد

چربی مرغ به مقدار ۴۵۰ گرم با افسنتین به مقدار ۲۵ گرم با آب بجوشانند تا آب نصف شود با زرده تخم مرغ خام مخلوط و حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۶

#### حقنه قولنج سرد

کمون، کتان، حلبه، قرطم هریک ۲۵ گرم، سداب، سنا، بسفاویج هر یک ۳ مثقال، ایرسا، گل خیری، خبازی هریک ۲۰ گرم بادیان، تخم شبت هر کدام ۱۰ گرم، انجیر ۱۰ عدد، سه پستان و عناب هریک ۳۰ عدد، برگ چغندر یک دسته، سبوس گندم یک مشت، در یک کاسه آب که روی آن را ۲ بند انگشت آب بگیرد بجوشانند تا نصف شود صاف کنند و جند ربع مثقال، جاوشیر نیم مثقال نمک هندی ۲ مثقال، شیر خشت یا ترنجبین ۲۰ مثقال، روغن بادام نیم مثقال و روغن گاو ۴/۵ مثقال، آبکامه یک قاشق در آن

آمیخته نیم گرم حقنه کنند.

### حقنه در قولنج سرد

روغن گردو با خمر ابیض ممزوج کنند آن طور که روان باشد و حقنه کنند.

### حقنه دیگر برای قولنج بلغمی و ریخی

نمک ۵ مثقال، روغن گاو ۷ مثقال، با آب سداب یا آب چغندر یا آب کلم بجوشانند و حقنه کنند.

### حقنه مسهله لینه

انجیر ۵ عدد، سبوس گندم و گل ختمی از هریک مثنی، در خریطه کرده بسته و برگ چغندر ۱۰ عدد و حدود یک کیلو آب بجوشانند تا نصف شود صاف کنند و یک مثقال بوره ارمنی و حدود ۷ تا ۸ مثقال روغن کنجد با آن بیامیزند و حقنه کنند.

### حقنه لینه دیگر

این نسخه مفتوح قولنج خفیف است.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۷

عناب ۲۰ عدد، سه پستان ۴۰ عدد، انجیر ۵ عدد، تخم ختمی، سبوس گندم هریک مثنی، حسک، شعیر، بابونه، بنفشه هریک ۳۰ گرم جوشانده و صاف کنند و بوره ارمنی ۱/۵ گرم، شکر سرخ ۷/۵ گرم، روغن کنجد کمی بیشتر از ۳/۵ گرم افزوده و نیم گرم حقنه کنند.

### حقنه دیگر برای قولنج بلغمی و درد پشت و بادهای غلیظ

حلبه، بزرک، بابونه، قنطوریون، حسک، گل ختمی هریک مثنی، سبوس، برگ چغندر، برگ کرنب، برگ سداب، برگ شبت هریک دسته‌ای، انجیر، سه پستان و عناب هر کدام ۳۰ عدد، مقل و سکینج و جاوشیر هریک ۹ گرم، قرطم ۶۰ گرم با دو برابر آب بجوشانند و صاف کرده نمک هندی ۶ گرم، بوره ارمنی، شحم الحنظل و جند هر کدام ۱/۵ گرم آبکامه و شکر سرخ هریک ۶۰ گرم در آن بیامیزند و حقنه کنند.

### حقنه لینه دیگر

که هنگام تب و یا بیماری برسام نیز می توان بکارش برد.

بوره ارمنی ۳ گرم، روغن بنفشه ۷/۵ گرم، آب چغندر ۲۲۵ مثقال، همه را درهم آمیخته حقنه کنند.

### حقنه لینه دیگر

علاوه بر قولنج برسام و جمیع امراض دماغی را نافع است.

عناب، سه پستان، جو پوست کنده، گل بنفشه، سبوس گندم، گل ختمی، اکلیل هریک مثنی، انجیر ۵ عدد، آب یک و نیم کیلو بجوشانند تا یک سوم بماند، صاف کنند و شکر سرخ و آبکامه از هریک ۱۵ گرم، روغن

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۸

بنفشه بادام و روغن کنجد هریک ۳۰ گرم را با آن درآمیزند و حقنه کنند. اگر قوی تر می خواهند ۲۱ گرم مغز فلوس به جوشانده اضافه کنند.

### حقنه در قولنج گرم

#### اشاره

بابونه، حله، تخم کتان را با پیاله‌ای آب جوشانده مقداری ماء الشعیر و آب عنب الثعلب و مغز فلوس اضافه کرده حقنه کنند.

#### حقنه

اگر درد همراه با حرارت شدید و خارش است.

عناب، سه پستان، به دانه هریک ۲۰ دانه، تخم ختمی ۹ گرم، در یک کاسه آب جوشانده، مقداری آب خیار، آب کدو، آب خبازی، لعاب اسفرزه و شیر جو هریک ۴۵ گرم، روغن بنفشه یا روغن بادام ۳۰ گرم اضافه کرده حقنه کنند.

#### حقنه

اگر سبب ورم صفراوی امعا باشد سوزش و شدت عطش و قی مراری (استفراغ تلخ) و تلخی دهان و درد گزنده باشد. شربت بزوری، شربت بنفشه، شربت گل سرخ غلیظ، آب تمر هندی، عرق بادیان، تخم ختمی، تخم خبازی، به دانه در آب جوشانده صاف کرده با ۱۵ گرم روغن بنفشه حقنه کنند.

#### حقنه

اگر درد قولنج با ورم حار همراه است.

با شیر خر و مغز فلوس و روغن بادام حقنه کنند. اگر شیر دراز گوش در دسترس نبود با شیر بز و اگر نبود با شیر گاو حقنه را آماده کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۴۹

#### حقنه

اگر درد قولنج با تلخی دهان و عطش و نفخ همراه است.

آب جوجه مرغ پخته، بنفشه، آلوی بخارا، کاهو، سبوس از هر کدام ۲ مثقال در یک کاسه آب بجوشانند تا نیمه شود صاف کرده، مغز فلوس سوده یک مثقال، شکر سرخ، شربت بنفشه هریک ربع استکان، سفیده تخم مرغ ۲ عدد همه را درهم آمیزند و نیم گرم حقنه کنند.

### حقنه کاسر النفع

به سبب بادهای غلیظ در طبقات بالای معا و انتقال درد به نقاط دیگر و نیامدن آروغ و قراقر شکم و اگر دست بر شکم کشند درد

زیاد شود و کمی بعد از آن تسکین یابد و محل ورم که از نفخ باشد از بین می‌رود.

سنا ۵ مثقال، قنطاریون، بابونه، بادیان، شبت، تخم کرفس، سداب هر کدام ۳ مثقال، تخم قرطم، عنب الثعلب، خبازی، گل خیری هر یک ۴ مثقال، عناب، سه‌پستان هر یک بیست عدد، انجیر ۱۰ عدد، آب دو کاسه بجوشانند و صاف کنند آنگاه شیرخشت ۱۸ مثقال، مغز فلوس ۱۰ مثقال، جاوشیر یک مثقال، جند نیم مثقال، روغن بادام یا زیتون ۳ مثقال، روغن گاو ۵ مثقال با آن درآمیخته حقه کنند.

### حقه بادشکن

بابونه، سداب، قیصوم، مرزنجوش، تخم کرفس، بادیان، انجیر، نانخواه با یک کاسه آب و مقداری عسل جوشانده و نصف که ماند صاف کرده حقه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۰

### حقه مسخن

بابونه، اکلیل، برنجاسف، سداب، نانخواه، شونیز در یک کاسه آب جوشانده و نصف که شد صاف کنند و مقداری روغن زیتون و جند اضافه کرده حقه کنند.

### حقه مسکن درد

سداب ۵ مثقال، بذر البنج ۲ مثقال، جند نیم مثقال، افیون ربع مثقال، روغن گاو ۳۰ مثقال در یک کاسه آب بجوشانند تا نیمه شود صاف کنند و حقه کنند.

تا اینجا حقه‌های مربوط به انواع قولنج ذکر شد. بیشتر قولنج در غلبه سودا واقع می‌شود و معمولاً مزاج‌های دموی از قولنج در امان می‌باشند.

صاحب اعتقال (لال)، کسی که قادر بر تکلم نباشد را با نیم لیوان روغن بادام و گلابی پخته و عسل ترکیبی که مانند لعاب می‌شود حقه کنند.

### حقه ضد صفرا

اگر جوان باشد با مزاج صفراوی داغ، همراه با داروهای دیگر و تناولی‌های ضد صفرا از حقه‌های بارد استفاده کند مانند: روغن بنفشه و روغن نیلوفر و سفیده تخم مرغ و آلوی بخارای پخته و تمر هندی با لعاب شنبلیله درهم و نیم گرم حقه کنند. تا اینجا به تعدادی نسخه‌های حقه اشاره نمودم. امیدوارم مورد استفاده پزشکان علاقمند به طب ایرانی و طب اسلامی قرار گیرد و بدین وسیله از آلام مردم دردمند بکاهند و بدانند که طب ما طبی است بسیار پرمایه و برتر و سرافراز و این باعث شود که کمتر به بیگانگان چشم بدوزند که شفا در دست ایرانیان مؤمن و پاکباز عرصه علم و دانش است. روش حقه به تنهایی هم مفید است اما در کنار سایر

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۱

روش‌های درمانی مانند مسهل‌ها، منضج‌ها، نقوعات، نطولات، عطوسات و سایر روش‌های بی‌بدیل طب ایرانی بی‌نظیر می‌باشد.

## ایلاووس

نوعی قولنج است که در معای علیا واقع می‌شود و در زمان قدیم بسیار خطرناک به حساب می‌آمده است. درد در ناحیه بالای ناف اتفاق می‌افتد و آروغ به شدت بدبو می‌شود و حتی مدفوع با بوی بسیار بد از طریق دهان دفع می‌گردد و عرق با بوی بسیار تند و نامطبوع بیمار و اطرافیان را آزار می‌دهد. ایلاووس در واقع همان قولنج است که روده باریک و اثنی عشر و معده رخ دهد و چنانچه تأخیر در علاج افتد بسیار خطرناک و موجب مرگ بیمار می‌شود. حقه در علاج این بیماری کمتر مؤثر واقع می‌شود و برآوردن به قی و استفراغ بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد اما هنگامی که درمان‌ها مؤثر واقع شود و ثقل و سنگینی ایلاووس واگذارد حقه‌های مناسب لازم است تا به تدریج دفع از طریق طبیعی صورت پذیرد. در بیماری ایلاووس هم یبوست شدید است و دفع صورت نمی‌گیرد. فرمول نسخه‌های حقه همان نسخه‌های مربوط به قولنج است که مذکور شد. خوشبختانه این بیماری در زمان ما کمتر اتفاق می‌افتد.

حال از گنجینه علوم پزشکی طب ایرانی بسراغ نسخه‌های قاتل انگل می‌رویم و از نبوغ ذاتی دانشمندان طب ایرانی اسلامی توشه‌ها برگیریم.

### حقه‌های مربوط به انگل‌ها

علاوه بر داروهای نوشیدنی ضد انگل و داروهای گذاشتنی بر روی ناف حقه‌های ضد انگل بویژه برای انگل‌هایی که در قولون (روده بزرگ) جمع می‌شوند بسیار مؤثر است. در طب ایرانی هیچ انگلی نیست که داروی مناسب برای آن وجود نداشته باشد. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۲

### حقه انگل

#### اشاره

همراه با اسهال و درد و نفخ و گاه قولنج و خارش مقعد و زحیر و کرم‌های عریض و پهن و سرخ و سیاه.

### قنطوریون، افسنتین، پونه، زهره گاو

نسخه‌های زیر برای انواع کرم‌ها قاتل‌اند مشروط بر آنکه همراه با داروهای جوشاندنی و روی ناف گذاشتنی و آش‌گشنیز که با قره‌قوروت یا سماق یا انار ترش و مانند آن ترش شده و گرم گرم میل شود و داروی مسهل عام ویژه انگل نیز تناول گردد. تاکنون تخلف نداشته و همه کرم‌ها را از میان برداشته است.

### حقه انگل

انزروت، افسنتین، سیاه‌دانه، درمنه ترکی، بومادران، شاه‌تره، آنغوزه، کلپوره هریک حدود ۱۵ گرم. داروها را مخلوط و نیم‌کوب کنند، یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند و با نصف استکان روغن بادام تلخ و همان قدر زهره گاو ممزوج و هر شب تا ۳ شب حقه نمایند. برای اطمینان از عدم بازگشت انگل تا ۷ روز ادامه می‌توان داد.

### حقه انگل

برگ هلو، برگ شفتالو، برگ گشنیز را با هاون برقی نیم کوب کنند، هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۳ لیوان آب بجوشانند تا ۲ لیوان بماند صاف کنند و هر شب تا ۳ شب حقنه کنند. اگر قوی تر می خواهند با زهره گاو بیامیزند و حقنه کنند. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۳

#### حقنه انگل

عروسک پشت پرده، شاه تره، تخم گشنیز، کلپوره، زیره سیاه، زیره سبز، زنیان، برنگ کابلی، سداب. مانند نسخه قبل حقنه کنند.

#### حقنه انگل

و شاء (اوشق)، آنگوزه، انزروت، صبر زرد هریک مثقالی، با ۳ لیوان عرق کلپوره یا عرق شاه تره یا گزنه بجوشانند تا به نیمه آید، صاف کنند با ربع استکان سرکه و ربع استکان روغن بادام تلخ بیامیزند و حد اقل تا ۳ شب حقنه کنند.

#### حقنه انگل

پوست ساقه یا ریشه انار را با هاون برقی نیم کوب کرده یکی تا دو قاشق آن را با ۳ لیوان آب روی شعله ملایم بجوشانند و صاف کرده حقنه کنند. قوی تر خواهند با روغن بادام تلخ و زهره گاو آمیخته و حقنه کنند.

#### حقنه انگل

بابونه، اکلیل الملک، درمنه ترکی، بومادران، برگ سداب، برگ شفتالو از هر کدام ۱۵ گرم، برگ چغندر، روغن هسته شفتالو ۳۰ گرم، زهره گاو و بوره ارمنی از هر کدام ۷ گرم. داروهای خشک را نیم کوب کرده هر بار یک قاشق غذاخوری در ۲ لیوان آب بجوشانند تا نصف شود صاف کنند و روغن و زهره و بوره را در آن بیامیزند و ۳ شب حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۴

#### حقنه انگل

حنظل، برگ مورد، شونیز، کندش، ترمس، تخم کتان، بذر البنج را مساوی گرفته نیم کوب کنند و با روغن گل سرخ مخلوط و یک لیوان جوشانده آن را حقنه کرده و مقداری از آن را روی ناف بمانند که شب تا صبح بماند.

#### حقنه انگل

هلبله کابلی، آمله مقشر، برنگ کابلی، تربد ایض هر ۲۰ گرم در یک کاسه آب بجوشانند تا نصف شود صاف کرده با کمی سرکه و روغن بادام تلخ یا روغن حنظل به میزان ۳ قاشق غذاخوری هر بار تا ۳ شب حقنه کنند.

#### حقنه انگل

برای از بین بردن کرم های ریز سفید نخ مانند که اغلب در کودکان ایجاد خارش می کند حقنه به آب نمک و یا صبر زرد محلول در آب نیم گرم کافی است.

البته انواع دیگر داروهای حقنه براحتی کرم های سفید ریزه را از بین می برد.



داروهای ضد انگل در طب ایرانی بسیار متنوع و وسیع‌اند و لطفی که دارد این است که اگر انگلی هم در شکم بیمار وجود نداشته باشد مصرف این داروها نه تنها عوارض سوئی ندارد بلکه از آن جهت که پاکسازی می‌کند به نفع بیمار و پیشگیری کننده برای همه امراض است. این هم تفاوتی دیگر بین داروهای طبیعی و داروهای شیمیایی است.

### حقنه و بیماری‌های مقعد

بدانکه بیماری‌های مقعد اکثر از شدت تکاثف خون و یبوست و رسوبات اخلاط غیر طبیعی بوجود می‌آید و کبد برای آنکه اعضای مهم و رئیسه بدن همچون قلب و مغز و خود کبد آسیب نبیند مواد مسموم و غیر قابل تصفیه را به سمت اندام کم ارزش تر و سهل‌الوصول تر ارسال می‌کند که میسرترین آن مقعد می‌باشد. بنابراین

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۵

دیدگاه بستن خون بواسیر صلاح نمی‌باشد بلکه باید به اصلاح علت پرداخت. اکثرا عمل جراحی باعث بیماری‌های خطرناک در بدن می‌گردد چرا که راه را بر خروج آلودگی‌ها می‌بندد لذا همواره علمای قدیم تذکر می‌دادند که خون بواسیر امان است از سرطان و مالیخولیا و جزام و نفرس و درد کلیه و بیماری‌های جلدی و ده‌ها بیماری خطرناک دیگر. ما حتی در تجویزات گیاهی نیز اجازه نمی‌دهیم خون بواسیر را بند آورند و از تجویز کرم‌ها و پمادهای آنتی هموروئید نیز قبل از درمان و اصلاح بواسیر خودداری می‌کنیم. در احادیث طب نبوی نیز بر این نکته تأکید شده است ولی متأسفانه یکی از گزینه‌های قریب به اکثر در تصمیمات برخی از پزشکان جراحی است که باید از این کار جلوگیری به عمل آید تا شاهد بیماری‌های خطرناکتری نباشیم.

علاج بیماری‌های مربوط به مقعد با درمان‌های طب ایرانی بسیار راحت و سریع الوصول است. حیرت‌آور است که این همه راه‌های سهل الوصول وجود داشته و در قرن اخیر توسط مردم و پزشکان کنار گذاشته شده است. در اینجا چون مبحث کتاب حقنه‌درمانی است اشاره می‌کنم که کاربرد حقنه در درمان بواسیر نسبت به داروهای خوردنی کمتر و محدود به چند نسخه است که به ذکر آن‌ها خواهم پرداخت. اما در بحث پیشگیری حقنه‌ها می‌توانند از ایجاد بواسیر جلوگیری به عمل آورند. در تحقیقات مفصلی که داشتم متوجه شدم برای پیشگیری از بواسیر و درمان آن راه‌های ساده زیادی وجود دارد، تنها کافی است به فکر آن باشیم. بعنوان مثال مصرف مداوم ۵ عدد انجیر و ده عدد آلوی بخارا که شب خیس کرده صبح ناشتا میل شود یک پیشگیرنده و در مقام درمان یک درمان کننده است. همینطور هلو و زردآلو و آلوی بخارا از هر کدام ۵ عدد شب در آب خیس شود و روز بعد تناول شود. باید که بر این کار مداومت شود. همین مواد از طریق حقنه پیشگیرنده و درمان کننده است. همین‌طور است مصرف جوشانده مسهل عام. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۶

مهمترین بیماری‌های مربوط به مقعد عبارتند از بواسیر و نواسیر و شقاق و خروج مقعد و استرخای مقعد و زخم‌های اطراف مقعد و حکه مقعد.

### حقنه

برای بواسیر و شقاق و خارش مقعد که از گرمی باشد.

آلوبخارا و زردآلو و هلوی خشک شده را با آب بپزند و با احتیاط وسیله حقنه را بکار برند. چرب کردن سر آلت حقنه و دقت در استعمال آن لازم است که موجب زخم و الم بیشتر نشود. سر آلت حقنه را چرب کنند و طول آن را به اندازه حدود ۳ بند انگشت در نظر بگیرند و هنگام فرو کردن مقعد را هم چرب نمایند. به اندازه حدود یک لیوان حقنه کنند. این نسخه تعداد و محدودیت ندارد و بستگی به شدت و ضعف بیماری دارد.

## حقنه آب نمک ولرم و رقیق

آب نمک ولرم و رقیق برای پاک کردن روده راست (رکتوم) مفید و در کنار سایر درمان‌های بواسیر کمک کننده است بشرط آنکه با احتیاط صورت پذیرد و نمک به اندازه‌ای نباشد که باعث سوزش و ناراحتی گردد. بهترین زمان انجام آن پیش از انجام حقنه است که شامل آلوی بخارا و زردآلو و هلو می‌باشد.

### حقنه

حقنه آب نمک در درمان استرخای مقعد تأثیر زیادی دارد. هر شب انجام دهند و پشت آن حقنه‌هایی که همراه با آلوها آماده می‌شود انجام دهد که ذکر شد.

### حقنه خارش مقعد

برای علاج حگه یعنی خارش و سوزش مقعد که می‌تواند مقدمه بواسیر باشد بسیار مفید است. لازم است صاحب حگه به تصفیه خون و اصلاح بدن پردازد. نسخه حقنه مربوطه عبارت است از حقنه آب نمک ولرم و حقنه با آلوجات که قبلاً ذکر شد. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۷

### حقنه

نواصیر زخمی چرکین ما بین دو ورک بالای مقعد می‌باشد که گاه با درد شدید و حتی تب مشخص می‌شود. بعضی موارد مو و مواد اضافه دیگر در آن دیده می‌شود. ابتدا از حقنه آب نمک شروع می‌کنند پس از آن در صورتی که بیوست حاکم باشد حقنه آلوها را بکار برند و چنانچه برعکس حالت اسهال و رانش وجود دارد با حقنه ضد اسهال پس از حقنه آب نمک به درمان نواصیر کمک کنند. همزمان با حقنه ضماد گل ختمی، آویشن، تخم مرو، اسفرزه، تخم گشنیز را که بصورت پودر کاملاً نرم در آورده با آب جوش خمیر کنند و روی محل نواصیر گذاشته هر ۲۴ ساعت عوض کنند لازم است.

### حقنه

نعناع، مرزنجوش، پونه یا آویشن، گلنار فارسی، روغن زیتون یا کنجد، بوره ارمنی و گل ارمنی، زهره گاو. داروهای خشک را نیم کوب کنند هر بار حدود یک تا ۲ قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا نیمه آید صاف کنند. نصف استکان روغن و نصف استکان زهره گاو را وارد کرده حقنه نمایند.

### حقنه در امراض کلیه

#### حقنه سوء مزاج کلیه

آب خیار، آب خرفه، آب عنب الثعلب، روغن گل سرخ حقنه کنند.

### حقنه

کله میش، گندم، نخود، باقلا، لوبیا را پخته و صاف کرده، روغن قرطم، روغن حبه الخضر، روغن کنجد، مغز ساق میش، مغز ساق گاو باهم بیامیزید نیمگرم حقنه کنند.  
مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۸

### حقنه

مرق (آبگوشت) بچه کبوتر، روغن دنبه، پیه اطراف کلیه گوسفند حقنه سازند.

### ریح کلیه

آنچه مدرّ و محلّل ماده باد بود و شدید التسخین نباشد نوشند و حقنه کنند.  
همان نوشیدنی را با روغن زیتون و زهره گاو بیامیزند و حقنه کنند.

### درد کلیه

سبب آن یا سوء مزاج کلیه و یا باد یا ورم یا حصات یا قروح کلیه است.

### حقنه

بیخ ختمی، اصل السوس، بیخ هلیون، بیخ طرفا هریک ۱۲ گرم، بنفشه، برگ ختمی، حاشا هریک مشتی، کلیه گاو یک عدد همه را باهم جوشانده و صاف کرده در ۱۸۰ گرم آن، روغن بنفشه و شکر هریک ۹۰ گرم، روغن عقرب ۱۲ گرم، روغن بهروزه ۳۰ گرم، آمیخته حقنه کنند.

### ورم کلیه

بهترین علاج ورم کلیه و پاکسازی خلطی که باعث ورم شده است استفاده از روش حقنه است. حقنه زودتر از داروهای تناولی داروها را به هدف می‌رساند بعلاوه نیروی داروی حقنه بادوام‌تر از داروی خوردنی است. با این وجود بهتر است داروی تناولی و حقنه هر دو باهم استفاده شود.

در معالجه ورم کلیه بهترین دارویی که می‌تواند حقنه شود خیار شنبر دارویی است، حتی اگر این دارو در حقنه و در داروی خوردنی هر دو به کار رود نتیجه بهتری خواهد داد. خیار شنبر دارویی بدون درد و بدون گزش ورم را می‌رساند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۵۹

بهتر است روغن حقنه‌ها روغن گل سرخ یا روغن کنجد یا روغن کاجیره و یا هر سه باهم باشد.

۸ نسخه حقنه را برای ورم کلیه انتخاب کردیم که می‌توان هر کدام که در دسترس باشد مورد استفاده قرار داد، در آخر نیز به ۲ نسخه از قانون بو علی سینا متذکر می‌شویم.

### حقنه

طبیخ بابونه، اکلیل، شیخ، شبت، سداب، اطراف کرنب، حلبه، حسک، انجیر را با روغن کنجد و بوره آمیخته حقنه کنند.

**حقنه**

طبیخ افیتیمون، شربت بنفشه، مغز فلوس حقنه کنند.

**حقنه**

به دانه، حله صاف نموده، روغن بادام ۲ اونس، عسل گلابی ۳۰ گرم آمیخته حقنه کنند.

**حقنه**

طبیخ برگ نورسته ختمی، تمر هندی، بیخ شانه یک اونس، برگ ختمی، شعیر مقشر، نیلوفر هر یک مشتی، آب یک و نیم لیتر بجوشانند تا یک لیتر بماند صاف کرده مغز فلوس، روغن گاو هر کدام ۳۰ گرم آمیخته به چند بار حقنه کنند.  
مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۰

**حقنه**

کلیه گاو، بنفشه، کاهو، ختمی، بارهنگ، خرفه، بذر البنج جوشانده و صاف کرده و سفیده تخم مرغ و ۳۰ گرم رب فلوس آمیخته بر برف سرد کرده حقنه کنند. و به شیر خر میزد حقنه نمایند.

**حقنه**

لعاب تخم ختمی، تخم کتان، حله، روغن مغز قرطم، آمیخته در امعا حقنه کنند.

**حقنه**

بیخ و برگ شانه، بیخ زنبق هرک ۳۰ گرم، تخم کتان، حله هر یک ۱۵ گرم، آب نیم لیتر جوشانده، صاف کرده مغز فلوس ۱۸ گرم آمیخته حقنه کنند.

**حقنه**

اگر مریض قوی باشد پس از خون گرفتن از باسلیق، روغن سداب، ۳۰ گرم، روغن بادام ۶۰ گرم، روغن بومادران ۴۲ مثقال آمیخته حقنه کنند.

**حقنه به نقل از قانون**

ختمی، پنیرک، بذر کتان با چیزی از سردی بخش ها، روغن گل. همه باهم مایه حقنه شوند.

**حقنه دیگر به نقل از قانون**

قاووت جو، گل بنفشه، باقلی، گل ختمی، پنیرک، تخم کتان، شنبلیله، بابونه از هر کدام مساوی بگیرند و طبق دستور با روغن کنجد یا روغن کاجیره یا هر دو باهم مخلوط کرده مایه حقنه بسازند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۱

### یبوست همراه با ناراحتی کلیه

چنانچه شکم بیمار قبض باشد بهترین راه استفاده از حقنه و شیاف برای پاکسازی روده بزرگ و رفع یبوست است. از حقنه‌های ملین که در سطور قبل آمده است استفاده کنند.

### دمل و کیست کلیه

علاوه بر نشستن در آب گرم و استفاده از روغن‌های گرم مزاج و نرمی‌بخش بهتر است از حقنه‌های تند استفاده شود حتی خربق و سیماهنگ و سیر در آنها به کار رفته باشد.

### حقنه در امراض مثانه

یکی از همسایگان نزدیک قولون (روده بزرگ)، کلیه‌ها هستند. تحولات مزاجی عارضی اعضاء برهم اثر می‌گذارند و باید از این رهگذر برای پیشگیری و درمان امعا استفاده نمود.

### ورم و قرحه و باد مثانه

در اثر مواد خام ناپخته و گاه دیبله که غده یا کورکی چرکین است که گاه در مثانه به وجود می‌آید. حقنه در روده راست از طریق مقعد در درمان‌های مربوط به ورم مثانه و گشودن و رساندن دیبله مؤثر است. قرحه یا زخم مثانه اکثر از خلط مراری تند و گرم و اکال (خورنده) است و یا شن‌ریزه که سطح داخلی مثانه را خراش دهد. نشستن در جوشاندنی‌های ویژه کلیه و مثانه و ادرار در آن در کنار حقنه‌های کلیه و مثانه مکمل یکدیگر در درمان می‌باشند.

### حقنه

آب نمک ولرم طبق دستور هر شب حقنه کنند. آنگاه پس از خروج آب نمک با نسخه ذیل حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۲

بنفشه، نیلوفر، گل ختمی، تخم کتان، ماء الشعیر، روغن کنجد، روغن بابونه داروهای خشک را نیم کوب کرده هر بار یک تا ۲ قاشق غذاخوری را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند از روغن‌ها هر کدام یک سوم استکان و ماء الشعیر نیم استکان، همه را مخلوط و یک تا چند بار حقنه کنند.

این حقنه همراه با چکاندن دارو در احلیل [۶] و نشستن در آب جوشانده برای ورم و قرحه بسیار مؤثر است.

### حرقت و سوزش ادرار از گرمای کبد

غلبه صفرا و حرارت کبد که روی کلیه‌ها اثر گذاشته و نشانه آن سوزش همراه با رقیق شدن ادرار است. درمان آن علاوه بر مصرف مبرّدات و تصفیه کننده‌های کبد و داروهای مفتوح مانند کاسنی و شربت بنفشه و اسفرزه و مانند آن که از سوی پزشک تنظیم می‌گردد، کمک گرفتن از روش حقنه است.

**حقنه**

نسخه‌ای که در سطور قبل در علاج درد همراه با حرارت شدید و خارش ذکر شد را تکرار می‌کنیم. عنب، سپستان، به‌دانه هریک ۲۰ دانه، تخم ختمی ۹ گرم، در یک کاسه آب جوشانده آنگاه مقداری آب خیار، آب کدو، آب خبازی و لعاب اسفرزه و شیره جو هریک ۴۵ گرم، روغن بنفشه یا روغن بادام ۳۰ گرم اضافه کرده حقنه کنند. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۳

**عفونت و جرب مثانه**

دستور همان حقنه‌های مربوط به ورم و قرحه است. که به سرعت با داروهای گیاهی ویژه عفونت مثانه تناولی و آبز (شستشو و نشستن در جوشانده‌های ضد عفونت مثانه) و حقنه‌های مذکور علاج می‌گردد.

**درد مثانه**

اکثرا از سوء مزاج گرم و حار و خوردن گرمی‌های زیاد بوجود می‌آید. علاوه بر همه تمهیدات داروئی برای به تعدیل کشاندن سوء مزاج حارّ مثانه به نسخه حقنه زیر توجه فرمائید:

**حقنه**

آب کدو، آب گشنیز تازه، عرق کاسنی، شربت سکنجبین، روغن نیلوفر، روغن بنفشه، روغن کدو. همه را درهم آمیخته هر شب حقنه کنند.

**درد مثانه**

در اثر باد سرد در فصول سرد و وزیدن باد شمالی بوجود می‌آید در این صورت می‌تواند به عفونت و قرحه و باد مثانه در اثر سهل‌انگاری و عدم رسیدگی به موقع تبدیل گردد. همراه با سایر روش‌های درمانی از حقنه استفاده کنند.

**حقنه**

آب‌نمک ولرم و رقیق هر شب حقنه کنند و پشت آن نسخه زیر را انجام دهند:  
عرق نعناع، عرق مرزنجوش، عرق آویشن، روغن بنفشه، روغن اسقیل، انیسون شیرین، کاکوتی، پونه، مرزنجوش. داروهای خشک را با آسیاب برقی نیم کوب کنند هر بار یکی دو قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند. از عرقیات ربع استکان از هر کدام و از روغن‌ها هر کدام یک سوم استکان همه را باهم آمیخته به دو سه بار هر شب حقنه کنند. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۴

**حقنه و سنگ کلیه و مثانه**

در کنار سایر داروهای گیاهی سنگ‌شکن، حقنه مددکار درمان است و از سویی درد را کاهش داده و امعا را نرم می‌کند تا بهتر بتواند درد ناشی از عبور سنگریزه‌ها را تحمل کند.

گزنه، تخم کافشه، تخم تره، تخم ختمی، حجر الیهود، صمغ عربی، عروسک پشت پرده، تخم کرفس، زهره گاو، سرکه، روغن زیتون، روغن کنجد. داروهای خشک را با هاون برقی نیم کوب کنند، هر بار ۲ قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند، صاف کنند از روغن‌ها هر کدام هر بار ربع استکان و سرکه یک سوم استکان هر بار اضافه و همه را درهم بیامیزند و ۲ تا ۳ بار حقنه کنند. [۷]

مجموعه پیک شفا؛ ج ۵؛ ص ۶۴

### حقنه

آب کدو، آب گشنیز تازه، عرق کاسنی، شربت سکنجبین، روغن نیلوفر، روغن بنفشه، روغن کدو. همه را درهم آمیخته هر شب حقنه کنند.

### حقنه و شبادراری کودکان

همراه با داروهای تقویت کننده عصب چهاربند روی خط باسن و تقویت عضله مثانه که اکثرا در اثر سرما و رطوبت قوت امساک خود را از دست می‌دهد و تناول کردن هر روز به مقداری سیاه‌دانه همراه با صبحانه و نیز خوردن مقویات قوه امساک مانند سعد کوفی و جوز هندی و عسلاب و غیره حقنه گرم نمایند. آب نمک ولرم و رقیق هر شب حقنه کنند و پشت آن نسخه زیل را که در سطور قبل نیز آمده انجام دهند:

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۵

عرق نعناع، عرق مرزنجوش، عرق آویشن، روغن بنفشه، روغن اسقیل، انیسون شیرین، کاکوتی، پونه، مرزنجوش. داروهای خشک را با آسیاب برقی نیم کوب کنند هر بار یکی دو قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند. از عرقیات ربع استکان از هر کدام و از روغن‌ها هر کدام یک سوم استکان همه را باهم آمیخته به دو سه بار هر شب حقنه کنند.

### حقنه

علاوه بر علاج شبادراری کودکان، زود انزالی هنگام مقاربت را در بزرگسالان کاهش می‌دهد.

سعد کوفی، قرنفل، سیاه‌دانه، جوزبوا، برگ مورد، اسفند، روغن نعناع، روغن سیاه‌دانه، روغن ریحان. داروهای خشک را مساوی بگیرند و باهم مخلوط و با هاون برقی آسیاب کنند. هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند و از روغن‌ها هر کدام ربع استکان همه را باهم درآمیزند و هر شب یک تا دو بار حقنه کنند.

### حقنه و انزال سریع

بیماری زودانزالی که مبتلا به بسیاری از آقایان می‌باشد و اکثرا از مطرح کردن آن خودداری می‌کنند در کشورهای شرقی بویژه کشورهای متعهد به مسائل شرعی شیوع فراوان دارد و علت آن شرم بی‌مورد و بی‌جاست و همینطور عادت‌های مضر به استمناء در مردان قبل از ازدواج می‌باشد. علاوه بر داروهای تناولی و ضماد و روغن‌های مالشی و آگاهی علمی از روابط جنسی، حقنه‌درمانی نیز می‌تواند کمک مؤثری در علاج این مشکل فردی و اجتماعی باشد.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۶

**حقنه**

قرنفل، اسفند، کندر، سعد کوفی، عدس بوداده، سیاه‌دانه از هر کدام یک مثقال، روغن مورد، روغن مورچه‌سواره، مغز ساق گاو، کافور.

داروهای خشک را باهم مخلوط و با هاون برقی نیم کوب کنند هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۳ لیوان آب بجوشانند تا یک و نیم لیوان بماند صاف کنند و با ربع لیوان از هریک از روغن‌ها و ۲۵ گرم مغز ساق گاو بیامیزند و دوباره بجوشانند تا به یک لیوان برسد، صاف کنند و برای هر بار نصف گرم کافور اضافه کنند و حقنه کنند. تا آنجا که می‌توانند صبر کنند سپس برای اجابت مزاج بروند.

**حقنه دیگر**

روغن سیاه‌دانه که از خود سیاه‌دانه گرفته شده باشد، روغن نمل، روغن مورد، روغن تاتوره، عاقرقرحا، سعد کوفی، میخک (قرنفل)، شوید خشک، کافور یا افیون. داروهای خشک را مساوی گرفته باهم مخلوط و با هاون برقی نیم کوب کنند، هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند، صاف کنند، از روغن‌ها هریک ربع لیوان با آن درآمیزند و هر بار نصف گرم کافور یا نصف گرم افیون اضافه کرده حقنه کنند و تا آنجا که می‌توانند از تخلیه و اجابت مزاج خودداری نمایند. همانطور که قبلاً نیز اشاره شد حقنه‌ها را در کنار سایر روش‌ها انجام دهند تا نتیجه تام و کامل عاید گردد. علاج در درازمدت حد اقل ۶ ماه مصرف داروهای تناولی همراه با یک شب در میان حقنه‌درمانی است و درمان‌های موقت یکی دو ساعت قبل از نزدیکی است که داروهای تناولی و حقنه توأمان انجام می‌شود.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۷

**حقنه و بیخوابی**

تخم خشخاش بوداده ۲۵ گرم، تخم کاهو ۲۰ گرم، برگ کاهو، کدوی خام هریک ۱۵۰ گرم، آلوی بخارا ۷ عدد، روغن خشخاش هر بار نصف استکان. داروهای خشک را نیم کوب کرده با ۷ عدد آلوی بخارا و کدو و کاهوی خرد شده با یک کیلو آب بجوشانند تا نصف آن بخار شود صاف کنند و هر شب یک تا ۱/۵ لیوان آن را حقنه کنند.

طرز تهیه روغن خشخاش

روغن کنجد یک کیلو، تخم خشخاش بوداده سوده ۲۵ گرم، عرق بهار نارنج، عرق طارونه از هر کدام یک شیشه. تخم خشخاش را در ماهی تابه بو بدهند تا قهوه‌ای رنگ شود پودر کنند. عرقیات را با روغن کنجد به آن اضافه کنند و روی شعله ملایم بجوشانند تا عرق بخار شود و روغن بماند، صاف کنند.

همزمان کف دست‌ها و پاها را با روغن خشخاش چرب کنند.

**حقنه دیگر**

جوزمائل، خربق سیاه هریک مثقالی، پوست خشخاش، بذر البنج و تخم کاهو هریک نیم مثقال، روغن کدو ۷۵ گرم. داروهای خشک را با یک کیلو آب بجوشانید تا نیم کیلو بماند، صاف کنید سپس با ربع کیلو روغن کنجد مخلوط و نیم گرم (ولرم) حقنه کنید.



## حقنه و بیماری‌های گوش

اگر غلبه دم باشد خونگیری با زالو یا حجامت انجام دهند، داروهای علاج بیماری‌های گوش و حقنه ضد صفرا انجام دهند و اگر صفرا یا سودا یا بلغم حاکم مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۸ است همراه داروها با نسخه زیر حقنه کنند که در حقنه‌های مربوط به قولنج هم مذکور شده بود:

### حقنه ضد صفرا

این نسخه برای غلبه دم و هم برای غلبه صفرا بکار برند. عناب، سه‌پستان، به‌دانه هریک ۲۰ دانه، تخم ختمی ۹ گرم، در یک کاسه آب جوشانده آنگاه مقداری آب خیار، آب کدو، آب خبازی و لعاب اسفرزه و شیر جو هریک ۴۵ گرم، روغن بنفشه یا روغن بادام ۳۰ گرم اضافه کرده حقنه کنند.

### حقنه ضد سودا

بابونه، اکلیل، برنجاسف، سداب، نانخواه، شونیز از هر کدام مساوی بگیرند و نیم کوب کنند ۲ قاشق غذاخوری را در ۴ لیوان آب بجوشانند تا ۱/۵ لیوان بماند صاف کنند، نصف استکان روغن زیتون اضافه کرده حقنه کنند.

### حقنه ضد بلغم

بادشکن و زداینده خلط لزج روده‌ها و بیماری کولیت نیز می‌باشد. بابونه، سداب، قيصوم، مرزنجوش، تخم کرفس، بادیان، نانخواه از هر کدام ۲۵ گرم تهیه کنند، انجیر هر بار ۳ عدد در دارو بجوشانند. مخلوط و نیم کوب کنند، هر بار ۲ قاشق غذاخوری آن را با ۴ لیوان آب بجوشانند تا ۱/۵ لیوان بماند، صاف کنند و مقداری حدود یک قاشق غذاخوری عسل در آن حل کرده حقنه کنند.

### حقنه و بیماری آسم

آویشن، گل ختمی، سنبل الطیب، قدومه، تخم بالنگو، تخم شربتی، تخم مرو، بنفشه، زوفا از هر کدام ۲۵ گرم، روغن کنجد، روغن زیتون، روغن

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۶۹

کدو از هر کدام ۱۰ مثقال، آلوی بخارا، زردآلوی خشک، هلوی خشک از هر کدام ۳ عدد. داروهای خشک را با هاون برقی نیم کوب کنند با عرقیات بجوشانند تا نصف شود، صاف کنند روغن‌ها و سایر مواد را با آن بیامیزید و دوباره بجوشانند تا نصف شود، هر شب ۱/۵ لیوان آن را حقنه کنند و سایر درمان‌های آسم که عبارت از داروهای جوشاندنی و حجامت و زالودرمانی توأم با رژیم غذایی.

### حقنه و دردهای مفاصل، آرتروز، رماتیسم، سیاتیک

هلبله کابلی، بلبله، سورنجان، تخم کرفس، افسنتین، قدومه، تخم خشخاش، مرزنجوش، گل سرخ، برگ سنا، روغن ریحان، روغن

حنظل، روغن مغز قلم گاو، روغن کوهان شتر از کدام مساوی مخلوط کنند. هر شب یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا نصف شود، صاف کنند و نصف لیوان از مجموعه روغن‌ها را با یک مثقال بوره ارمنی و نصف استکان زهره گاو اضافه کرده حقه نمایند.

### حقنه و نقرس

اسید اوریک و اضافات خلط غیر طبیعی صفرا را زایل می‌کند.

کاکل ذرت، تخم کافشه، شنبلیله، گل سرخ، برگ سنا، حنظل، تاجریزی، هل از هر کدام مساوی بگیرند، با هاون برقی نیم کوب کنند، یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب و چند برگ تازه کاهو بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند، نصف استکان روغن زیتون و نصف استکان روغن کدو با یک مثقال بوره ارمنی اضافه کرده حقه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۰

### حقنه دیگر

خولنجان، مقل ارزق، حنا، بادیان، مرزنجوش از هر یک مساوی بگیرند نیم کوب کرده هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان گلاب بجوشانند تا یک لیوان بماند، صاف کنند نصف استکان عرق کاکوتی و نصف استکان آب غوره و یک مثقال بوره ارمنی اضافه کرده هر شب یکی دوبار حقه کنند.

### حقنه و ام. اس

مقل ارزق، خولنجان، فلفل دراز (دار فلفل)، دارچین، سورنجان، اسطوخودوس از هر کدام مساوی بگیرند با هاون برقی نیم کوب کنند، یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان عرق کاکوتی بجوشانند تا یک لیوان بماند. صاف کنند روغن کرچک ۲۵ گرم، روغن بادام تلخ ۲۵ گرم، مغز قلم گاو ۲۵ گرم، عرق بومادران، عرق نعناع، عرق بهارنارنج از هر کدام یک شیشه. عرقیات را با روغن‌ها و مغز قلم گاو بجوشانند تا یک شیشه بماند، آن را با یک لیوان جوشانده باهم بیامیزند و یک جوش کوچک بدهند هر بار ۱/۵ لیوان آن را با یک مثقال بوره ارمنی مخلوط و حقه کنند.

هر شب به یک الی ۲ بار حقه کنند و تا می‌تواند از تخلیه خودداری کند و بقیه داروها را برای شب‌های دیگر به همان ترتیب استفاده کنند.

### حقنه و حساسیت‌های فصلی و آبریزش بینی

برای هر نوع سرماخوردگی مفید است.

اوکالیتوس، تخم گشنیز، مرزنجوش، آوبشن، پونه، گل ختمی از هر کدام مساوی بگیرند هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۱

یک لیوان بماند صاف کنند یک استکان آب گشنیز تازه را با آن بیامیزند و حقه کنند. در کنار آن سایر داروهای تخلیه و تعدیل صفرا و حجامت را فراموش نکنند.

## حقنه و اگزما و التهابات سوداوی پوست

بسفاویج، اسطوخودوس، صبر زرد، برگ سنا، گل سرخ، حنا، از هر کدام مساوی بگیرند و مخلوط و با هاون برقی نیم کوب کرده یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند با آب برگ کاهو و آب گشنیز تازه و آب برگ کاسنی یا عرق کاسنی از هر کدام یک لیوان بیامیزند و حقنه کنند.

## حقنه و کهیر و التهابات صفاوی پوست

بنفشه، گل ختمی، بارهنگ، تخم گشنیز، ریشه کاسنی، تخم کاسنی، سدر، حنا از هر کدام ۲۵ گرم باهم مخلوط و با هاون برقی آسیاب کنند هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند با یک لیوان از مجموع عرق کاسنی، عرق بیدمشک، عرق بید و آب گشنیز تازه مخلوط و حقنه کنند.

## حقنه و بیماری استسقا

صبر زرد، حنظل، سداب، نیلوفر، گل ختمی، سکینج، سقمونیا، روغن کرچک، روغن زیتون، روغن بادام تلخ و زهره گاو. اجزاء خشک را باهم مخلوط و نیم کوب کنند هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند، نیم استکان از مجموع روغن‌ها یا از هر کدام که در

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۲

دسترس بود با همان مقدار زهره گاو مخلوط کنند و حقنه کنند. این حقنه علاج مناسبی برای کبد چرب نیز هست. نسخه‌های دیگر مربوط به علاج استسقاء کبدی (سرطان کبد) در کتاب مستقی از مجموعه پیک شفا تألیف همین مؤلف مکتوب است.

## حقنه و بیماری بهجت

این نسخه برای غلبه دم و هم برای غلبه صفرا و خون هم بکار برند و در صفحات قبل نیز آمده است. عناب، سپستان، بهدانه هریک ۲۰ دانه، تخم ختمی ۹ گرم، در یک کاسه آب جوشانده آنگاه مقداری آب خیار، آب کدو، آب خبازی و لعاب اسفرزه و شیره جو هریک ۴۵ گرم، روغن بنفشه یا روغن بادام ۳۰ گرم اضافه کرده حقنه کنند.

## حقنه و سردردهای مختلف از جمله میگرن یا شقیقه، سکنه، فلج، رعشه (پارکینسون)، آلزایمر، صرع و همه بیماری‌های سرد دماغی و قولنج بلغمی

این حقنه ضعف، سستی و خستگی را زایل می‌کند و برای لکنت زبان نیز مفید است.

شحم الحنظل، قنطوریون دقیق، نانخواه، شبت، حله، سداب از هر کدام یک مشت، سکینج، بوره ارمنی و زهره گاو از هر کدام ۶ گرم، روغن بادام تلخ ۷/۵ گرم، عسل ۷/۵ گرم. مجموع را در ۸۴ مثقال آب بپزند تا به نیمه آید، صاف کنند و روغن بادام و سکینج و عسل را با زهره گاو درهم بیامیزند و حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۳

## حقنه دیگر با همان خواص

شحم الحنظل، قنطوریون باریک، نانخواه، شبت، انجدان، حلبه، سداب از هر کدام یک مشت، سسکینج و بوره ارمنی و زهره گاو از هر کدام دو پنجم درم، روغن بادام تلخ و عسل از هر کدام ۲ گرم همه را در یک من آب بجوشانند و صاف کنند و بوره و زهره را در آن حل نمایند.

### حقنه و هپاتیت و سنگ کیسه صفرا

حقنه ویژه کهیر را بکار برند با اضافه کردن چند مورد که به شرح زیر است. بنفشه، گل ختمی، بارهنگ، تخم گشنیز، ریشه کاسنی، تخم کاسنی، سدر، حنا از هر کدام ۲۵ گرم باهم مخلوط و با هاون برقی آسیاب کنند، هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند با یک لیوان از مجموع عرق کاسنی، عرق بیدمشک، عرق بید و آب گشنیز تازه، زهره گاو یک چهارم استکان و سرکه هر بار ۲ قاشق غذاخوری و بوره ارمنی یک مثقال مخلوط و حقنه کنند. تکرار آن هر شب یا یک شب در میان همراه با داروهای دیگر ضد هپاتیت منجر به پاکسازی ویروس هپاتیت از خون خواهد شد. این حقنه نیز کبد چرب را از بین می برد.

### حقنه و سرطانها

حقنه‌ها در بیماران سرطانی به مناسبت غلبه خلط مورد استفاده قرار می گیرد لذا با توجه به مزاج‌های مختلف بیماران مبتلا به سرطان هر نوع خلطی که حاکم است شناسایی و از میان حقنه‌هایی که در کتاب‌های علاج سرطان مربوط به هر خلطی نوشتیم انتخاب و بکار برند. حقنه‌ها در درمان سرطان کبد و روده‌ها ویژگی دارند اما برای سایر سرطان‌ها نیز مفید می باشند. مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۴

### حقنه و قند، چربی خون و کبد چرب

تمامی حقنه‌های ضد صفرا و ضد سودا و اسید اوریک که در علاج قولنج و هپاتیت و کهیر و اگزما ذکر شد، چربی و قند خون و اسید اوریک اضافی را از بین برد و همراه با داروهای تناولی ریشه این بیماری‌ها را خشک می کنند. یکی از اثرات بسیار عالی در حقنه‌های پاک کننده درمان کبد چرب است که در مقایسه با داروهای شیمیایی ضد کبد چرب رجحان واضحی داشته و به بهترین وجه و در زمانی کوتاه‌تر و بدون عوارض منفی این بیماری را درمان کرده و اثرات بسیار خوبی نیز برای دیگر اعضا در بر دارد. این بیماری مقدمه استسقاء کبدی است.

### حقنه و بیماری‌های زنان

تاکنون در مورد حقنه‌های مشترک بین زنان و مردان نوشتیم اکنون به حقنه‌های ویژه زنان که اکثرا از راه فرج استعمال می شود توجه فرمائید.

### حقنه و عفونت رحم و چسبندگی ضامن رحم

#### اشاره

اکثر نسخه‌های مذکور علاوه بر رفع عفونت‌ها و قطع ترشحات سفید و زرد که گاهی با بویایی زیاد همراه است، چسبندگی‌های

ضمائم رحم را نیز از بین می‌برد.

تخم گشنیز ۱۵۰ گرم، پوست انار ۱۰۰ گرم، سماق نکوبیده ۵۰ گرم، آویشن ۵۰ گرم. داروها را باهم مخلوط و با هاون برقی نیم کوب کنند هر شب یا هر ۲۴ ساعت یک‌بار بدستور زیر حقنه کنند:

اگر باکره باشد هر بار یک مشت دارو را با ۲-۳ لیتر آب بجوشانند تا چند دقیقه بجوشد صاف کرده یا صاف ناکرده نیم ساعت در حالی که آب گرم است در آن بنشیند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۵

اگر باکره نیست، داروها را مخلوط و نیم کوب کند، هر شب یا هر ۲۴ ساعت یکبار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کند و با آلت حقنه دارو را از فرج وارد کنند و تا ۱۵ دقیقه تخلیه نکنند.

### آلت حقنه و دستور حقنه

کیفیت آلت حقنه در سطور ابتدائی کتاب توضیح داده شد، معهذنا چنانچه آلت تنقیه در دسترس نبود می‌توانند یک سرنگ ۵۰ CC از داروخانه تهیه کرده و سوزن فلزی آن را دور بیاندازند و بجای آن بطول ۳ بند انگشت شیلنگ شفاف باریک که معمولاً برای تجهیز آکواریوم بکار می‌رود نصب کنند. هنگام حقنه سر شیلنگ و دهانه واژن را چرب کنند و به یکی از این دو حالت قرار گرفته حقنه کنند و ۱۵ دقیقه صبر کنند آنگاه تخلیه کنند. اول آنکه دراز بکشند و دو بالش نرم زیر باسن گذاشته، زانوها را تا کنند و حقنه کنند، دوم آنکه به حالت سجده قرار گرفته و زیر سینه‌ها دو بالش نرم قرار دهند و حقنه کنند.

### حقنه ضد عفونت دیگر

نعناع ۵۰ گرم، مازو ۵۰ گرم، آویشن ۵۰ گرم، مرزنجوش ۲۵ گرم، گل ختمی ۲۵ گرم، چای کوهی ۲۵ گرم. داروها را باهم مخلوط و نیم کوب کنند هر شب یک‌بار حقنه کنند.

### حقنه ضد عفونت دیگر

مازو، گلنار فارسی، پوست گردو، خارخاسک، چای کوهی از هر کدام ۲۵ گرم. مانند دستور قبل انجام دهند.

### حقنه ضد عفونت دیگر

برگ سرو، برگ سوزنی کاج، برگ بید از هر کدام ۵۰ گرم، تخم گشنیز ۱۵۰ گرم، آویشن ۵۰ گرم. داروها را مخلوط و طبق دستور قبل حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۶

### حقنه دیگر

برگ خرزهره، برگ سرو، برگ بید، برگ کاج از هر کدام ۵۰ گرم، خارخاسک، نعناع، مازو.

### حقنه ضد خونریزی

### اشاره

که علاوه بر رفع عفونت برای لکه‌بینی و جلوگیری از خون‌ریزی زیاد هنگام پرئود و درمان ورم رحم و میوم و فیبروم چسبندگی ضمام رحم علاج‌کننده است.

مازو، پوست پسته، نعناع، برگ سرو، سماق نکوبیده، بارهنگ، بوره ارمنی، گل ارمنی، شب یمانی (زاج سفید)، برگ مورد از هر کدام ۲۵ گرم، عدس بوداده ۵۰ گرم. داروها را با هم مخلوط و با هاون برقی آسیاب کنند تا نیم کوب شود هر بار یک تا ۲ قاشق غذاخوری آن را بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند و طبق دستور در رحم حقه کنند. اگر باکره است یکی دو مشت در یک تشت آب بجوشانند و نیم ساعت در آن بنشینند.

### حقه دیگر

بذر البنج، شب یمانی، افیون. از هر کدام مساوی بگیرند، هر بار یک مثقال در ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند صاف کنند و طبق دستور حقه کنند. این نسخه بصورت شیاف نیز انجام می‌شود.

همزمان با اجرای حقه‌های ضد خونریزی زیره سبز را بو بدهند تا قهوه‌ای رنگ شود سپس با آب برنج پخته مخلوط و میل کنند و هر روزه این دستورات را تکرار نمایند تا به نتیجه برسند. خوردن هر روز ۳ بار هر بار یک قاشق غذاخوری پودر عدس بوداده که با شکر بصورت پودر شده باشد بغایت برای کنترل خونریزی زیاد پرئود مفید است.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۷

### حقه‌های قاتل جنین

#### اشاره

مَرَمکی، آنغوزه، برگ سرو کوهی، خربق سیاه، اشنان فارسی از هر کدام مساوی بگیرند، مخلوط و نیم کوب کنند و هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند. صاف کنند و با ربع استکان زهره گاو با هم بیامیزند و هر شب حقه را از راه رحم تکرار کنند.

### حقه قاتل دیگر

اشنان، روغن حنظل، زهره گاو.

۲ مثقال اشنان را با ۳ لیوان آب بجوشانند تا ۱/۵ لیوان بماند، صاف کنند با نصف لیوان زهره گاو و روغن حنظل بیامیزند و در رحم حقه کنند.

### حقه قاتل دیگر

اشنان، قطران، شحم الحنظل، اوشق، خربق سیاه، مویزج، نوشادور، زراوند، تخم مازیون، قثاء الحمار، روغن بید انجیر، جاوشیر، سکینج، مَر صاف، به مقدار مساوی تهیه و با هاون برقی نیم کوب کنند و هر بار یک قاشق غذاخوری آن را با ۲ لیوان آب بجوشانند تا یک لیوان بماند با نصف لیوان روغن بید انجیر مخلوط و در رحم حقه کنند.

### حقه قاتل دیگر

مَرِّ صَافٍ، تخم انجره، زهره گاو. داروها را مخلوط و بکوبند و هربار ۲ قاشق غذاخوری آن را با ۳ لیوان آب بجوشانند تا ۱/۵ لیوان باقی بماند، صاف کنند و با نصف لیوان زهره گاو نیم گرم حقنه کنند.

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۸

### حقنه ضد بارداری

نوشته‌اند که اگر حقنه و حمول کنند حامله نشوند و اگر بشوند ساقط خواهد شد، تأثیر آن را به عهده مخترع آن وامی گذاریم. تخم یونجه صحرائی، سرگین فیل، خردل سرخ، دانه زعرور. داروها را مساوی بگیرند و پودر کنند تا کاملاً سائیده شود هربار یک قاشق غذاخوری آن را با میعه سائله مخلوط و حقنه کنند. اگر فرزجه (شیاف) آن را در مهبل بگذارند اثری قوی تر خواهد داشت. چنانچه برخی از حقنه‌های وارد از راه رحم را همزمان در رکتوم هم حقنه کنند تأثیر آن بیشتر خواهد شد.

پایان

سید محمد موسوی

زیباکنار سال ۸۸

مجموعه پیک شفا، ج ۵، ص: ۷۹

### منابع و مأخذ

اقرابادین

مجربات فرنگی حکیم هیتس

قانون

تحفه حکیم مؤمن

طب یوسفی

تشخیص و درمان بیماری‌ها دکتر عباس ادیب

ذخیره خوارزمشاهی

تجربیات مؤلف

[۸]

[۱] (۱). تلاش‌های برادر عزیزمان دانشمند محترم جناب آقای حسین خیراندیش در این زمینه خدمت بزرگی بود که به لطف خداوند و ائمه اطهار(ع) راه رشد خود را بازیافت.

[۲] (۱). عرق النساء: سیاتیک

[۳] (۲). آبکامه: نان خورشی و نوعی گوارشن بوده است، بطعم ترش و آن را از نان خشک گندم یا جو که در آب خیسانده و مدتی برای تخمیر در آفتاب می‌نهادند حاصل کنند. و گاهی پودنه و تخم کرفس و دارچینی و قرنفل و ابازیر دیگر بر آن می‌افزایند و یک قسم آن را از ماست و شیر و تخم سپند و خمیر خشک و سرکه می‌کرده‌اند و آن را از شهر دیگر برای تجارت می‌برده‌اند.

[۴] (۳). لیترغس: نسیان و فراموشی. سرسام سرد را گویند و این لفظ یونانی است و ترجمه آن به ایرانی نسیان است و نسیان فراموشکاری است.

[۵] (۱). مهرا شود: پخته و له شود

[۶] (۵). احلیل: مجرای ادرار

[۷] موسوی، محمد، مجموعه پیک شفا، ۱۲ جلد، کانون پژوهش - اصفهان، چاپ: دوم، ۱۳۸۸ ه.ش.

[۸] موسوی، محمد، مجموعه پیک شفا، ۱۲ جلد، کانون پژوهش - اصفهان، چاپ: دوم، ۱۳۸۸ ه.ش.